www.kitabxana.net

Mir Cəlal Paşayev adına Milli Virtual-Elektron
Kitabxananın təqdimatında

HEYDƏR ƏLİYEV

ƏBƏDİ MİRAS

Elmi-publisitik materiallar toplusu

E-nəşr (II Cild)

2026

E-kitab YYSİB tərəfindən e-nəşrə hazırlanıb

YENİ YAZARLAR VƏ SƏNƏTÇİLƏR İCTİMAİ BİRLİYİ

HEYDƏR ƏLİYEV
ƏBƏDİ MİRAS

II CİLD
Bakı – 2026

Yeni Yazarlar və Sənətçilər İctimai Birliyi

www.kitabxana.net - Mir Cəlal Paşayev adına Milli Virtual Kitabxananın təqdimatında

“Milli Konstitusiya və suveren Azərbaycan: Heydər Əliyevin yeni nəsil üçün əbədi mirası” kulturoloji layihə silsiləsindən

YYSİB-nin kulturoloji e-kitablar seriyası

Elektron kitab N 14 (05 - 2026)

Bu elektron nəşrlər Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondunun maliyyə dəstəyi verdiyi, Yeni Yazarlar və Sənətçilər İctimai Birliyi tərəfindən real-laşdırılan, www.kitabxana.net - Mir Cəlal Paşayev adına Milli Virtual-Elektron Kitabxananın texniki-yaradıcı yardımıyla icra edilən, “Milli Konstitusiya və suveren Azərbaycan: Heydər Əliyevin yeni nəsil üçün əbədi mirası” kulturoloji layihə çərçivəsində hazır-lanaraq yayımlanır.

Kreativ-bədii layihənin maliyyələşdirən qurum:

Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondu

http://youthfoundation.az

Silsiləyə daxil edilən elektron nəşrləri buradan izləyin:

https://kitabxana.net/e-library.php?cate=206

Rəsmi FB səhifəmiz:

https://www.facebook.com/intellektualesger/

QEYD: Bu e-nəşr Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondunun maliyyə yardımı ilə hazırlanmışdır.

Fond nəşrin məzmununa görə məsuliyyət daşımır.

Elmi-kütləvi toplu

Elektron kitab YYSİB tərəfindən e-nəşrə hazırlanıb

YYSİB və Milli Virtual-Elektron Kitabxananın e-nəşri - 2026

Virtual redaktoru və e-nəşrə hazırlayanı:

Aydın Xan Əbilov, yazıçı-kulturoloq, Prezident təqaüdçüsü

Elektron kitabın bu cildinə ölkəmizin yeni dövlətçilik ənənələrini yaratmış, həyatını vətəninin azadlığına, bütövlüyünə, iqtisadi-mədəni inkişafına həsr etmiş Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin şərəfli siyasi-dövlətçilik fəaliyyətinə həsr olunub.

"Heydər Əliyev. Əbədi miras" adlı toplunun II cildində müxtəlif müəlliflərin dahi tarixi şəxsiyyət, gözəl ailə başçısı, görkəmli siyasətçi, Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin həyatı və siyasi fəaliyyəti yeni nəsil nümayəndələri üçün fərqli materiallar verilib.

YENİ YAZARLAR VƏ SƏNƏTÇİLƏR İCTİMAİ BİRLİYİ
ASSOCIATION OF NEW WRITERS AND ARTIST

*"**İntellektual, Kulturoloji** və Bədii Ədəbiyyat Kitabxanası"* ***№ 25***

Redaksiya heyəti: Aydın Xan Əbilov, Adəm İsmayıl Bakuvi, Leyla Məcidova, Ramal Əliyev, Məhəmməd Məmmədov, Nizami Şıxiyev

Bədii redaktor: Aydın Xan Əbilov, YYSİB sədri, yazıçı-kulturoloq

«HEYDƏR ƏLİYEV. ƏBƏDİ MİRAS». II cild, YYSİB, Bakı-2026.

©YYSQ - 2026

DİQQƏT!

Müəlliflik hüququ Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə və əlaqədar beynəlxalq sənədlərə uyğun qorunur. Müəllifin razılığı olmadan kitabın bütöv halda, yaxud hər hansı bir hissəsinin nəşri, eləcə də elektron informasiya daşıyıcılarında, İnternetdə yayımı yasaqdır. Bu qadağa kitabın elmi mənbə kimi istifadəsinə, araşdırma və tədqiqatlar üçün ədəbiyyat kimi göstərilməsinə şamil olunmur.

"Milli Konstitusiya və suveren Azərbaycan: Heydər Əliyevin yeni nəsil üçün əbədi mirası"

Kulturoloji Layihə haqqında

Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondunun qrant müsabiqəsi çərçivəsində maliyyələşdirilən, Yeni Yazarlar və Sənətçilər İctimai Birliyi tərəfindən həyata keçirilən "Milli Konstitusiya və suveren Azərbaycan: Heydər Əliyevin yeni nəsil üçün əbədi mirası" adlı ideoloji-kreativlayihəyə dekabrın 1-dən etibarən start verilib.

Yeni nəslin kulturoloji neo-maarifləndirilməsi istiqamətində fəaliyyətlərin üç ay müddətində reallaşdırılması barədə mediaya açıqlama verən YYSİB sədri, layihə rəhbəri Aydın Xan Əbilovun bildirdiyinə görə, gənclər, eləcə də geniş ictimaiyyət arasında müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyasının müəllifi, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin irsinin yeni innovativ formalarda təbliği və tanıtımı aparılması nəzərdə tutulub.

Təşkilat son 10 ildə Azərbaycanın suverinliyi, müstəqilliyi, siyasi-dövlətçilik atributları, eləcə də Konstitusiya dəyərləri, müstəqilliyi və onun banisi Ümummilli Lider Heydər Əliyev irsi ilə bağlı müxtəlif

layihələr həyata keçirib, tədbirlər təşkil edib, sənədli video-film, video-çarxlar çəkib, kitablar çap edib, elektron nəşrlər hazırlayaraq yayımlayıb, İnternetdə vizual-virtual materiallar yayıb, e-aksiyalar keçirib, ictimai-mədəni neo-maarifçilik fəaliyyətlərini reallaşdırıb.

Yeni nəsil üçün Heydər Əliyev irsinə aid innovativ-ideoloji modeli gələcəkdə respublikada yaşayan gənclər, eləcə də 60 milyonluq soydaşlarımıza yönəli innovativ-kreativ, ideoloji düşüncə – təcrübə fəaliyyətlərinin reallaşdırılması planlaşdırılır.

Qlobal İnformasiya Resursu – İnternet, KİV, TV, fərqli sosial şəbəkələr və İKT alətləri, eyni zamanda, xaricdən yönləndirilən ziyanlı ideoloji-mənəvi həmlələrə qarşı dövlət müstəqilliyimizin, suverenliyimizin və Konstitusiyamızın müəllifi – Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ölməz siyasi-dövlətçilik irsi, tarixi dəyər kəsb edən Azərbaycançılıq, vətənsevərlik ideyalarını, məhsuldar həyat və tarixi fəaliyyəti bir humanitar-kreativ, ruhi-mənəvi fikir-təsir tendensiyasına çevirməklə, yeni nəslin vətənpərvər ruhda böyüməsinə təkan verilməsi nəzərdə tutulur.

Prezident İlham Əliyevin sərəncamına uyğun olaraq, milli-mədəni düşüncəmizdə Heydər Əliyev irsinə yeni formatlarda qayıdışı dəstək vermək, bu istiqamətdə silsilə tədbirərin həyata keçirilməsinə nail olmaqla,

gənc nəsil üçün milli fikir, inanc və dəyər kəsb edən formatlar yaratmaq nəzərdə tutulub. Gənc nəslin ideoloji-mənəvi kumiri hansısa xarici siyasi lider, filosof, yazıçı deyil, məhz həyatını Azərbaycanın müstəqilliyinə, inkişafına, gələcəyinə sərf etmiş Ulu Öndər Heydər Əliyev kimi dahi olmalıdır. Layihənin əsas məqsədi bu istiqamətdə modelin hazırlanması, təşəbbüsün yayılmasını təmin etmək üçün ideya formatlarının yaradılmasına təkan verməkdir.

Prezident İlham Əliyevin məlum sərəncamından irəli gələrək milli-mədəni düşüncəmizdə Heydər Əliyev irsinə yeni formatlarda qayıdışı dəstək vermək, bu istiqamətdə silsilə tədbirərin həyata keçirilməsinə nail olmaqla, gənc nəsilin milli fikir, inanc və dəyər kəsb edən formatlar yaratmaqdır. Milli-mədəni, siyasi-ideoloji düşüncəmizdə Heydər Əliyev siyasi irsinə yeni formada qayıdışı dəstəkləməklə, o istiqamətdə silsilə tədbirlərin həyata keçirilməsi, gənc nəsil üçün innovativ düşüncə, inac, öyrətmə formatlarının, fikir texnologiyalarının fərqli modellərini ortaya qoymaq, yeni kitab, e-nəşrlər, videofilm hazırlamaq, real/virtual formatda “Heydər Əliyev İrsi” – gənclərin innovativ-kreativ, ideoloji-mənəvi, kulturoloji-intellektual real/virtual beyin məhsullarının yaradılması da nəzərdə tutulur.

Milli-mədəni, siyasi-ideoloji düşüncəmizdə Heydər Əliyev siyasi irsinə yeni formada qayıdışı

dəstəkləməklə, o istiqamətdə silsilə tədbirlərin həyata keçirilməsi, gənc nəsil üçün milli düşüncə, inam, öyrətmə formatları, fikir texnologiyalarının fərqli modellərini ortaya qoymaq, yeni kitab, e-nəşrlər, videofilm hazırlamaqla, real/virtual formatda "Heydər Əliyev İrsi" – gənclərin innovativ-kreativ, ideoloji-mənəvi, kulturoloji-intellektual real/virtual beyin mərkəzi, resursu yaradılması.

Ulu Öndərin ölməz irsinin tarixi proseslərin məntiqi nəticəsi kimi qabardılacaq, milli-mədəni dəyər qazanmış ictimai-mədəni, sosial-siyasi, humanitar-estetik sərvət olaraq İnternet, yeni media və sosial şəbəkələrdə, elektron və virtual KİV-də, xüsusən də yeni nəsilin gənc nümayəndələri arasında tanıdılacaq. Lənkəranda yerləşən 2 orta məktəbdə "Heydər Əliyev İrsi" – gənclər üçün innovativ-kreativ, ideoloji-mənəvi, kulturoloji-intellektual real/virtual formatlı beyin Mərkəzi, resurs yaradılacaq. Hər iki məktəb üçün müxtəlif mövzulu yeni kitablardan ibarət 100 nüsxəlik mini-kitabxana ilə təmin ediləcək.

Ulu Öndərin dövlətçilik irsinə həsr olunmuş, "Heydər Əliyev dövlətçilik irsi" adlı toplu və onun elektron versiyası nəşr ediləcək, təqdimatı keçiriləcək, yayımlanacaq, kitabxanalara, məktəblərə paylanılacaq. Sosial şəbəkələrdə layihənin və modelin ayrıca səhifə hazırlanacaq, ardıcıl zənginləşdiriləcək. Elektron kitabxanada ayrıca alt-bölüm hazırlanacaq, orada

hazırlanacaq e-nəşrlər yayımlanacaq. "Heydər Əliyev dövlətçilik İrsi" mövzusuna həsr olunmuş 6 yeni e-nəşr hazırlanaraq gənc nəslin istifadəsinə veriləcək. İnternetdə və sosial şəbəkələrdə bu rəqəmsal nəşrlərin virtual sərgisi təşkil olunacaq.

İnternet resurslarında – saytlarda, sosial şəbəkələrdə, videoplatformalarda, e-kitabxanada mütəmadi olaraq materiallar yerləşdiriləcək, yayımlanacaq, e-aksiya keçiriləcək. Layihənin əsas hədəf qrupları yeni nəsil nümayəndələri, gənclər, müxtəlif yaşda, cinsdə, fərqli intellektual səviyyədə olan ictimai-sosial aktivistlar, yaradıcı kreativlər olacaq. Gənc nəsil aktivistlər müxtəlif formatlı fəaliyyət növlərinə cəlb oluncaq, layihənin sonunda innovativ hərəkatın vahid üzvləri kimi bir platformada birləşəcəklər. YYSİB-nin Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondu vasitəsilə həyata keçirdiyi bu yeni kreativ layihəsi də, əvvəllər rallaşdırılanlar kimi, estetik-kulturoloji vasitələrlə ideoloji-mənəvi neo-maarifləndirməni genişləndirəcək, Ulu Öndərin ölməz irsinin gənc nəsillərə çatdırılmasına xidmət edəcək.

Hidayət - Ayxan Əbilli

YYSİB-nin sədr müavini, İctimaiyyətlə Əlaqələr,

Analitik-İnformasiya Bölümü rəhbəri

Dahi Ümummilli Lider, tarixi şəxsiyyət

M Ə Q A L Ə L Ə R

HEYDƏR ƏLİYEV MƏKTƏBİ

Görkəmli dövlət xadimi, böyük siyasətçi, istedadlı, gözəl bir insan kimi xatırladığım Heydər Əliyev haqqında yazmaq, onun 90 illik yubileyi ilə əlaqədar kitab hazırlamaq mənimçün həm məhsuliyyətli, həm də şərəfli işdir. Əminəm ki, Heydər Əliyev məktəbinin bir məzunu olaraq dahi Ustadın dühasının köməyilə məqsədimə nail olacaq, ulu öndər haqqında tədqiqatlarımı sizlərə çatdıracağam.

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİRZA OĞLU ƏLİYEV

Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycanın Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. O, 1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası) memarlıq fakültəsində təhsil almışdır.

Başlanan müharibə ona təhsilini başa çatdırmağa imkan verməmişdir.

1941-ci ildən Heydər Əliyev Naxçıvan MSSR Xalq Daxili İşlər Komissarlığında və Naxçıvan MSSR Xalq Komissarları Sovetində şöbə müdiri vəzifəsində işləmiş və 1944-cü ildə dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işə göndərilmişdir. Bu dövrdən təhlükəsizlik orqanları sistemində çalışan Heydər Əliyev 1964-cü ildən Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildən isə sədri vəzifəsində işləmiş, general-mayor rütbəsinə qədər yüksəlmişdir. Həmin illərdə o, Leninqrad şəhərində (indiki Sankt-Peterburq) xüsusi ali təhsil almış, 1957-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirmişdir.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyul plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilərək respublikanın rəhbəri olmuşdur. 1982-ci ilin dekabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmiş və SSRİ-nin rəhbərlərindən biri olmuşdur. Heydər

Əliyev iyirmi il ərzində SSRİ Ali Sovetinin deputatı, beş il isə SSRİ Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur.

Heydər Əliyev 1987-ci ilin oktyabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun və şəxsən Baş katib Mixail Qorbaçovun yeritdiyi siyasi xəttə etiraz əlaməti olaraq, tutduğu vəzifələrdən istefa vermişdir.

Heydər Əliyev 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciə ilə əlaqədar ertəsi gün Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış edərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb etmişdir. O, Dağlıq Qarabağda yaranmış kəskin münaqişəli vəziyyətlə bağlı SSRİ rəhbərliyinin ikiüzlü siyasətinə etiraz əlaməti olaraq, 1991-ci ilin iyulunda Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının sıralarını tərk etmişdir.

1990-cı ilin iyulunda Azərbaycana qayıdan Heydər Əliyev ilk əvvəl Bakıda, sonra isə Naxçıvanda yaşamış, həmin ildə də Azərbaycan Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. O, 1991-1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olmuşdur. Heydər Əliyev 1992-ci ildə Yeni Azərbaycan

Partiyasının Naxçıvan şəhərində keçirilmiş təsis qurultayında partiyanın sədri seçilmişdir.

1993-cü ilin may-iyununda hökumət böhranının son dərəcə kəskinləşməsi ilə ölkədə vətəndaş müharibəsinin baş verməsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandıqda Azərbaycan xalqı Heydər Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbi ilə ayağa qalxdı. Azərbaycanın o zamankı rəhbərləri Heydər Əliyevi rəsmən Bakıya dəvət etməyə məcbur oldular. Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Ali Sovetinin sədri seçildi, iyulun 24-də isə Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. O, 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə səslərin 76,1 faizini toplayaraq, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilmişdir. 2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən prezident seçkilərində namizədliyinin irəli sürülməsinə razılıq vermiş Heydər Əliyev səhhətində yaranmış problemlərlə əlaqədar seçkilərdə iştirak etməkdən imtina etmişdir.

Dekabrın 12-də Azərbaycanın ümummilli lideri, Prezident Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının Klivlend Klinikasında vəfat etmişdir.

Heydər Əliyev bir çox dövlət orden və medallara, beynəlxalq mükafatlara layiq görülmüş, müxtəlif ölkələrin universitetlərinin fəxri doktoru seçilmişdir.

Heydər Əliyev dörd dəfə Lenin ordeni, Qırmızı Ulduz ordeni və çoxlu medallarla təltif edilmiş, iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adını almış, bir çox xarici dövlətlərin orden və medalları ilə təltif olunmuşdur.

27 mart 1997-si il - Kiyevdə Azərbaycanın dövlət başçısına Ukraynanın ali mükafatı "Yaroslav Mudrı" ordeni təqdim edilmişdir.

13 aprel 1999-cu il - Prezident Heydər Əliyev Türkiyənin ən nüfuzlu mükafatı - "Atatürk Sülh Mükafatına" layiq görülmüşdür.

20 yanvar 2001-ci il - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə Moskva Dövlət Universitetinin "Fəxri professoru" adı verilmişdir.

3 aprel 2003-cü il - Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Rusiya Federasiyasının Təhlükəsizlik, Müdafiə və Hüquq Qaydası Problemləri Akademiyasının professoru və həqiqi üzvü seçilmiş, Y.V.Andropov adına mükafata layiq görülmüşdür.

10 may 2003-cü il - Rusiyanın yüksək mükafatı - Müqəddəs Apostol Andrey Pervozvannı ordeni ilə təltif olunması barədə Fərman imzalanmışdır.

ZƏRİFƏ XANIM MƏNƏ XOŞBƏXTLİK BƏXŞ ETMİŞDİ

İnsan mənəviyyat üçün yaşamalıdır. Mənəviyyatını qoruyan, yaşadan insan əbədi olacaqdır ideyası ilə yaşayan görkəmli şəxsiyyətin uğurlarında sözsüz ki, həyatını bölüşdüyü Zərifə xanım Əliyevanın böyük rolu olmuşdur. Kitabı hazırlayarkən mən bu rolu böyük şəxsiyyətin səmimi sevğində gördüm, çox duyğulandım. Dahi İnsanların saf sevgisinin həmişəyaşar olduğuna və ondan böyük şəxsiyyətlər doğulduğuna bir daha əmin oldum.

...Gənc yaşlarımdan mənim həyatım dövlət işi ilə bağlı olubdur. Mən bütün həyatımı buna sərf etmişəm və bu gün də bu yolda çalışıram. Bu yolda mənim həmişə səmərəli, müvəffəqiyyətlə çalışmağımda hesab edirəm ki, ailə vəziyyətimin çox böyük rolu olub. Zərifə xanım kimi həyat yoldaşım olduğuna və o, ailəmdə çox yüksək mənəvi mühit yaratdığına görə mən xoşbəxt olmuşam. Həyatımın bütün dövrlərində işlə məşğul olduğuma görə ailə məsələlərinə fikir verməyə vaxtım olmayıb. Bunların hamısı Zərifə xanımın üzərinə düşüb və o da bu vəzifəni şərəflə, sədaqətlə, çox böyük məharətlə yerinə yetirib.

Zərifə xanım çox böyük alim olub. Mən hələ onunla həyat quranda o, artıq elm yolunda idi, elmlə məşğul idi. Onun elmi fəaliyyəti məlumdur. O, çox istedadlı, çox xeyirxah, çox sadə insan idi. Mən bu barədə çox danışa bilərəm, ailəmin yaşaması, bu günlərə çatması, övladlarımın tərbiyəsi üçün və həyatımda onun əvəzsiz rolu üçün mən bu gün Zərifə xanımın məzarı qarşısında baş əyirəm. On il keçsə də, onu bir dəqiqə belə unutmuram və unutmayacağam. Mənim övladlarım da bu əhval-ruhiyyədədirlər. Onlar bu əhval-ruhiyyə ilə tərbiyələniblər, formalaşıblar. Ona görə də bu gün bizim üçün müqəddəs gündür...

... Bu gün xoşbəxt gündür. Çünki bu gün Zərifə xanım kimi böyük bir insan Yer üzünə gəlib, mənim həyatımı xoşbəxt edib, mənə gözəl övladlar bəxş edib. Eyni zamanda, qəmli gündür. On il keçsə də, mən bu qəmdən ayrıla bilmirəm.

HEYDƏR ƏLİYEV

28.04.1995

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin yaradılmasında və inkişafında Heydər Əliyein rolu

Əgər hər hansı ölkənin xalqları öz hüquqlarını anlayır və onları qoruya bilirsə, o zaman ən kiçik dövlət belə ən böyük məmləkət qədər güclü olar.

Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikası illər əvvəl öz dövlət müstəqilliyini bərpa edərkən, artıq Ermənistan Respublikası ilə müharibə vəziyyətində idi. Tarix boyu Azərbaycana qarşı ərazi iddiasında olan ermənilər onlara havadarlıq edən və ölkəmizi parçalamaq, onun müstəqilliyinə mane olmaq istəyən digər qüvvələrlə birlikdə torpaqlarımızın bir hissəsini işğal etmişdilər. O zaman Azərbaycana rəhbərlik edən şəxslər qətiyyətsizlik və iradsizlik nümayiş etdirərək Silahlı Qüvvələri yarada bilmədilər.

Ordu quruculuğunda düzgün siyasətin yeridilməməsi nəticəsində xalqın orduya etdiyi yardımlara, ayrı-ayrı döyüşlərdə xalqımızın vətənpərvər və igid oğullarının düşmənə layiqli müqavimət göstərmələrinə baxmayaraq, Silahlı Qüvvələr bütövlükdə uğursuzluğa düçar oldu.

Bütün bunların nəticəsində erməni Silahlı Qüvvələri Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini zəbt etmiş, bir milyondan artıq vətəndaşımızı öz yurdlarından didərgin salmış, on minlərlə insanı məhv etmişdir.

Yalnız Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə hakimiyyətə gəlməsi və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsi vəziyyəti kökündən dəyişdi, respublikamızda ordu quruculuğu sahəsində mühüm tədbirlərin həyata keçirilməsinə güclü təkan verdi, cəbhədə vəziyyətin müsbət istiqamətdə inkişafına şərait yaratdı.

Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıtması və cəbhədə atəşkəsə nail olması dövlət quruculuğunun bütün sahələrində olduğu kimi Silahlı Qüvvələrdə də əsaslı islahatların aparılmasına imkan yaratdı. Silahlı Qüvvələrdən həyata keçirilən quruculuq işləri, struktur dəyişiklikləri döyüş əməliyyatlarının vahid rəhbərlik altında planlaşdırılması, hissələrin hərb elminin tələblərinə uyğun idarə edilməsi, kadrların

saflaşdırılması, qoşun hissələrinin təxribatçı və siyasi ünsürlərdən təmizlənməsi Azərbaycan ordusunu keyfiyyətcə yeniləşdirdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Silahlı Qüvvələrə göstərdiyi diqqət və qayğının nəticəsində ordunun mərkəzləşdirilmiş maddi-texniki təminatı əvvəlki illərdən fərqli olaraq əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırıldı, hərbi birləşmə və hissələrin maddi-texniki, tibbi və digər vasitələrlə təmin edilməsi təşkil olundu, maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti nizama salındı. Silahlı Qüvvələrinə tələb olunan silah, hərbi texnika, döyüş sursatı, arxa xidmət əmlakı və digər maddi vasitələrin istehsal olunması üçün sifarişlərin Azərbaycan Respublikasının sənaye müəssisələrində yerləşdirilməsi ölkə iqtisadiyyatının inkişafına da təkan verdi. Orduda şəxsi heyətin mənəvi-psixoloji hazırlığına, döyüş ruhunun yüksəldilməsinə diqqət artırıldı, hərbi vətənpərvərlik işi gücləndirildi.

1994-cü ilin oktyabr və 1995-ci ilin mart hadisələri zamanı zabit və əsgələrin Vətən qarşısında öz borclarını şərəflə yerinə yetirməsi bir daha sübut etdi ki, şəxsi heyət arasında müstəqillik amalı və hərbi anda sədaqət hissi yeni mənəvi-psixoloji iqlim formalaşmış, ordu hissələri artıq müxtəlif siyasi və cinayətkar mafioz

dəstələri xidmət edən təxribatçılardan, casuslardan xeyli təmizlənmişdir.

Bu sahədə əldə edilmiş uğurlara baxmayaraq, son illərdə hərbi hissələrdə nizam-intizamın möhkəmləndirilməsi, təlim və tərbiyənin düzgün qurulması istiqamətində iş səngiməmiş, onun müasir səviyyədə aparılması üçün müvafiq nizamnamələr, təlimatlar hazırlamış və tətbiq edilmişdir. Ordu quruculuğunun ən müxtəlif sahələri ilə bağlı zəruri olan qanunlar qəbul edilmiş və artıq Azərbaycan ordusunun mükəmməl qanunvericilik bazası yaradılmışdır.

Ordu quruculuğunun indiki mərhələsində Silahlı Qüvvələrdə aparılan islahatların əsas məqsədlərindən biri qoşunların Vətənə, Azərbaycan xalqına və dövlətinə sadiq, yüksək hərbi hazırlığa malik zabit, gizir və miçmanlarla tam komplektləşdirilməsinə nail olmaqdır. Silahlı Qüvvələrin şəxsi heyətlə komplektləşdirilməsi Ali Baş Komandanın göstərişlərinə və Azərbaycan Respublikasının hərbi qanunvericilik aktlarının tələblərinə uyğun vahid plan əsasında aparılır və ardıcıl xarakter daşıyır.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin sayəsində ölkəmizdə milli hərbi kadrların yetişdirilməsi üçün müasir tələblərə cavab verən hərbi

təhsil sisteminin inkişafı və təkmilləşdirilməsi istiqamətində əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev hərbi təhsil sisteminin daha da inkişaf etdirilməsi məqsədilə 1999-cu il fevralın 20-də Hərbi Akademiyanın yaradılması haqqında fərman imzalamışdır.

Bu gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin zabitləri həmçinin Türkiyənin, Ukraynanın, Rusiyanın, Pakistanın, Çinin, Almaniyanın, Böyük Britaniyanın, İtaliyanın, Rumıniyanın, Macarıstanın hərbi akademiyalarında və dinləmə kurslarında da təhsil alırlar. Zabitlərimizin Amerika Birləşmiş Ştatlarında təhsil alması haqqında artıq razılıq əldə edilmişdir.

Silahlı Qüvvələrin şəxsi heyətinin sosial müdafiəsinin təmin edilməsi məqsədilə 1993-cü ildən başlayaraq, hərbi qulluqçuların, Müdafiə Nazirliyi sistemində işləyən fəhlə və qulluqçuların əmək haqqı artırılmış, şəxsi heyətin tibbi, ərzaq və əşya-əmlak təminatının yaxşılaşdırılması istiqamətində iş aparılmışdır. Hərbi hissələrin maddi-texniki bazaları, əsgər yataqxanaları müasir tələblərə uyğun təmir edilmiş, şəxsi heyətin asudə vaxtının maraqlı və səmərəli təşkili üçün texniki təbliğat vasitələrinin təminatına diqqət artırılmışdır.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin hərc-mərclik illərindəki siyasi oyunlardan və siyasi qüvvələrdən uzaqlaşdırılması, onların intizamlı, mənəvi cəhətdən saf, yüksək peşəkarlığı ilə seçilən kadrlarla təmin olunması, təchizatının yaxşılaşdırılması, quruculuq işlərinin elmi əsaslarla aparılması, ordunun güclənməsi, vətənimizin suverenliyinin və müstəqilliyinin möhkəm təminatçısına çevrilməsi respublika Prezidenti Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında aparılan işlərin, onun tələbkarlığının məntiqi nəticəsidir.

Materialların hazırmasında
"Azərbaycan Respublikası 1991-2001"
kitabından istifadə olunmuşdur.

Azərbaycan Resublikasının iqtisadi inkişafında Heydər Əliyevin rolu

İqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir.

Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikası 1991-ci ildə dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra iqtisadi sahədə öz suveren hüquqlarını gerçəkləşdirməyə və müstəqil siyasət aparmağa başlamışdır. Bu siyasətin başlıca istiqamətlərini müxtəlif mülkiyyət formaları əsasında yaradılan iqtisadi sistem, bazar iqtisadiyyatına keçid və dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya təşkil etmişdir.

Müstəqillik dövründən bu günə kimi ölkədə mövcud iqtisadi inkişafı iki əsas mərhələyə ayırmaq olar. Birincisi, 1991-1995-ci illəri əhatə edən iqtisadi xaos və ya tənəzzül dövrü. İkincisi, 1996-cı ildən başlayaraq davam edən makroiqtisadi sabitlik və dinamik iqtisadi inkişaf dövrü.

Dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra ötən qısa tarixi dövr ərzində Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti və gərgin fəaliyyəti nəticəsində, ağır ilkin şərtlərə baxmayaraq, ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafı və dünya təsərrüfat

sisteminə inteqrasiyası sahəsində çox böyük nailiyyətlər əldə olunmuşdur. Ən böyük nailiyyət isə ondan ibarətdir ki, bu dövrdə ölkəmizdə aparılan müstəqil dövlət quruculuğu prosesində iqtisadi islahatların və inkişafın mahiyyət etibarı ilə yeni bir modeli - Azərbaycan modeli yaranmışdır.

Azərbaycan neftinin dünya bazarlarına çıxarılması üçün 1996-cı ildə Bakı-Novorossiysk, 1999-cu ildə isə Bakı-Supsa ixrac neft kəmərlərinin istismara verilməsinə və Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinin inşası ilə bağlı sazişin imzalanmasına, beləliklə də ixrac marşrutlarının diversifikasiyasına nail olundu.

Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin 1999-cu ildə imzaladığı Fərmanla neft yataqlarının xarici şirkətlərlə birgə işlənməsindən əldə edilən mənfəət neftinin satışından daxil olan vəsaitlərin səmərəli idarə edilməsi, həmin vəsaitlərin prioritet sahələrin inkişafına və sosial-iqtisadi baxımdan mühüm əhəmiyyət kəsb edən layihələrin həyata keçirilməsinə yönəldilməsini təmin etmək üçün Dövlət Neft Fondu yaradıldı. Hazırda beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən Fondun fəaliyyəti və bu sahədə şəffaflığın təmin edilməsi yüksək qiymətləndirilir.

Neft-qaz sektoru iqtisadiyyatın digər sahələrinin inkişafında lokomotiv rolunu oynadı. Düşünülmüş iqtisadi siyasət nəticəsində makroiqtisadi sabitliyə nail olundu və davamlı iqtisadi artımın əsası qoyuldu, iqtisadiyyatın bütün sahələrində islahatlara başlandı, əhalinin həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılması istiqamətində ciddi addımlar atıldı.

Sahibkarlığı inkişaf etdirmək, əlverişli biznes və investisiya mühiti yaratmaqla daxili və xarici investisiyaları cəlb etmək, qeyri-neft sektorunun inkişafına nail olmaq bu mərhələdə həyata keçirilən iqtisadi siyasətin səciyyəvi xüsusiyyətlərindən biri olmuşdur. Həyata keçirilmiş məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində Azərbaycanda sahibkarlar təbəqəsi formalaşmış, özəl sektorun ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında rolu daha da artmışdır.

İqtisadiyyatda mülkiyyətin çoxnövlülüyü təmin olunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər davamlı iqtisadi inkişafa öz müsbət nəticəsini vermişdir. Belə ki, özəlləşdirməyə başlayan zaman özəl sektorun ÜDM-də payı faktiki olaraq 10%-dən az olmasına baxmayaraq hazırda onun xüsusi çəkisi 85%-ə çatmışdır.

Beləliklə, Heydər Əliyev strategiyasının həyata keçirilməsi nəticəsində müstəqilliyin ilk illərində baş

vermiş tənəzzülün qarşısı uğurla alındı və 1995-ci ildən Azərbaycanda keçid dövrünün yeni mərhələsi – bərpa və dinamik inkişaf dövrü başlandı. 1995-2003-cü illər ərzində ümumi daxili məhsul 90,1%, dövlət büdcəsinin gəlirləri 3 dəfə, ölkənin valyuta ehtiyatları 85 dəfə, sənaye məhsulunun həcmi 25,2%, kənd təsərrüfatı istehsalının həcmi 53,9%, xarici ticarət dövriyyəsi 4 dəfə, iqtisadiyyatda məşğul olanların orta aylıq real əmək haqqı 5,6 dəfə artdı, inflyasiya səviyyəsi 2-3%-ə qədər endirildi, bütün maliyyə mənbələri hesabına iqtisadiyyata yönəlmiş investisiyaların ümumi həcmi 20 milyard ABŞ dollarını keçdi.

Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyini qazandıqdan sonra onun xarici iqtisadi siyasətinin mühüm istiqamətlərindən birini beynəlxalq maliyyə-kredit və iqtisadi qurumlarla əlaqələr təşkil etmişdir. Ötən dövr ərzində bu sahədə kifayət qədər iş görülmüşdür. Azərbaycan, demək olar ki, bütün nüfuzlu beynəlxalq qurumlara, o cümlədən 1992-ci ildə Beynəlxalq Valyuta Fonduna, Dünya Bankına, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankına, İslam İnkişaf Bankına, 1999-cu ildə Asiya İnkişaf Bankına üzv qəbul olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən və yeni

çalarlarla zənginləşdirilmiş sosial-iqtisadi siyasətin strateji məqsədləri sərbəst bazar münasibətlərinə və özünüinkişaf qabiliyyətinə malik olan sosialyönümlü, diversifikasiya olunmuş milli iqtisadiyyatın formalaşdırılması və dünya təsərrüfat sisteminə inteqrasiyasının təmin olunmasıdır.

Davamlı və dinamik inkişaf məntiqinə əsaslanan bu siyasətin həyata keçirilməsi nəticəsində qazanılmış uğurlar daha da möhkəmləndirilmiş, bu dövrdə makroiqtisadi sabitlik qorunub saxlanılmış, iqtisadiyyatın diversifikasiyası, qeyri-neft sahələrinin, regionların inkişafı sürətlənmiş, strateji valyuta ehtiyatlarının səmərəli istifadəsi təmin olunmuş, milli valyutanın sabitliyi, bank sisteminin etibarlılığı artırılmış, konservativ xarici borclanma strategiyası həyata keçirilmiş, sahibkarlığa dövlət dəstəyi gücləndirilmiş, əhalinin sosial rifahı davamlı olaraq yaxşılaşmışdır.

İqtisadiyyatın diversifikasiyası ilə bağlı nəzərdə tutulmuş tədbirlərin sistemli və ardıcıl reallaşdırılması üçün dövlət başçısının müvafiq fərman və sərəncamları ilə “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”, “2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı

inkişaf Dövlət Proqramı", "2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında əhalinin ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatına dair Dövlət Proqramı" və bir sıra sahəvi inkişaf proqramları təsdiq edilmiş və uğurla icra olunur.

TARİXƏ YAZILMIŞ

ƏSRİN MÜQAVİLƏSİ

Azərbaycan Respublikasının siyasi və iqtisadi inkişafında uzaqgörən siyasətçi Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə imzalanmış "Əsrin müqaviləsi"nin böyük rolu vardır. Ulu öndər bu haqda deyir: "Əsrin müqaviləsi ilə qoyduğumuz təməl XXI əsrdə Azərbaycan

xalqının inkişafı, firəvan həyatı, müstəqil Azərbaycan dövlətinin suverenliyinin daha da möhkəmlənməsi üçün gözəl imkanlar yaradır və inanıram ki, XXI əsr müstəqil Azərbaycan dövləti üçün ən xoşbəxt dövr olacaqdır".

"Əsrin müqaviləsi" çətinliklərə baxmayaraq 1994-cü il sentyabrın 20-də Bakıda Gülüstan sarayında Xəzərin Azərbaycan sektorundakı "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" yataqlarının dərin su qatlarındakı neftin

birgə işlənməsi haqqında "məhsulun pay bölgüsü" tipli müqavilə imzalandı. Müqavilə öz tarixi, siyasi və beynəlxalq əhəmiyyətinə görə "Əsrin müqaviləsi" adlanmış, təxminən 400 səhifə həcmində və 4 dildə öz əksini tapmışdır. “Əsrin müqaviləsi”ndə dünyanın 8 ölkəsinin (Azərbaycan, ABŞ, Böyük Britaniya, Rusiya, Türkiyə, Norveç, Yaponiya və Səudiyyə Ərəbistanı) 13 ən məşhur neft şirkəti (Amoko, BP, MakDermott, Yunokal, ARDNŞ, LUKoyl, Statoyl, Ekson, Türkiyə Petrolları, Penzoyl, İtoçu, Remko, Delta) iştirak etmişdir. Bununla da "Yeni neft strategiyası" və doktrinası uğurla həyata keçirilməyə başlandı. "Əsrin müqaviləsi" Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən təsdiq edildi və 12 dekabr 1994-cü ildə qüvvəyə mindi. İlk dəfə hesablanmış çıxarılabilən neft ehtiyatı 511 milyon ton olmuş, sonralar qiymətləndirici quyuların nəticələrinə görə bu ehtiyat 730 milyon tona çatmışdır və bununla əlaqədar yataqların işlənilməsinə tələb olunan sərmayə xərcləri 11,5 milyard ABŞ dolları qəbul edilmişdir; ümumi təmiz gəlirdən Azərbaycanın payına 80%, sərmayəçilərin payına 20% düşür.

"Əsrin müqaviləsi"nin ilk günlərindən başlayaraq Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat şirkəti yaradıldı və təsdiq olunmuş vahid proqram üzrə ARDNŞ ilə birgə işlərə başlandı. Bu saziş sonradan dünyanın 19

ölkəsinin 41 neft şirkəti ilə 30-dək sazişin imzalanması üçün yol açdı. "Əsrin müqaviləsi" həm karbohidrogen ehtiyatlarının miqdarına, həm də qoyulan sərmayələrin həcminə görə dünyada bağlanan ən iri sazişlər siyahısına daxil olmuşdur. İmzalanmış neft sazişləri üzrə Azərbaycanın neft sənayesinin inkişafı üçün nəzərdə tutulmuş 64 milyard ABŞ dolları qoyuluşunun 57,6 milyardı dəniz yataqlarının mənimsənilməsinə və perspektivli strukturlarda axtarış-kəşfiyyat işlərinin aparılmasına yönəldilmişdir.

"Əsrin müqaviləsi"nin həyata keçirilməsinə başlanan vaxtdan Azərbaycan iqtisadiyyatında dönüş yarandı və böyük işlərə başlandı. Birinci növbədə 1995-ci ildə ilkin neft hasilatı layihəsi çərçivəsində Çıraq-1 özülü qərb standartlarına uyğun olaraq bərpa olundu və böyük maillikli quyuların qazılması məqsədilə bu özülün üst modulu modernizə edilərək yeni qazma avadanlıqları ilə təchiz olundu. Yeni qazma qurğusu laylara horizontal quyuların qazılmasına imkan verdi. Maksimal mailliklə qazılmış A-18 (inhirafı-5500 m), A-19 (inhirafı-6300m-dən artıq) və s. istismar quyuları böyük neft hasilatı ilə işə düşdülər. 1997-ci ildə Çıraq yatağından neft hasilatına başlandı.

1999-cu ilin dekabrında Azərbaycanın "mənfəət nefti" ilə doldurulmuş ilk tanker dünya bazarlarına

çıxarıldı. Bu neftin satışından əldə edilən valyuta ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən yaradılmış Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fonduna daxil olur və xalqa fayda verir. Şimal istiqamətindəki uzunluğu 231 km, diametri 720 mm olan Bakı-Novorossiysk neft kəmərinin Azərbaycan hissəsi bərpa və inşa edilmişdir və ilk dəfə 25 oktyabr 1997-ci ildə Azərbaycan nefti Novorossiysk limanına (Rusiya Federasiyasına) nəql olunmuşdur. Kəmər istifadəyə verilən gündən 2010-cu il aprelin 1-dək bu marşrutla 30 milyon 867 min ton neft nəql edilib.

Qərb istiqamətində uzunluğu 837 km, diametri 530 mm Bakı-Supsa boru kəməri inşa edilərək, 17 aprel 1999-cu ildə işə salınmışdır. İstifadəyə verilən gündən 2010-cu il aprelin 1-dək Bakı-Supsa kəməri ilə 51 milyon 586 min ton neft nəql edilib. 1997-ci ildə respublikada neft hasilatı 9 milyon ton idisə, 2009-ci ildə bu rəqəm 50 milyon tonu keçmişdir.

Xəzərin böyük dərinliklərində yerləşən sahələrdə dərin kəşfiyyat quyularının qazılması məqsədilə "Dədə Qorqud" (keçmiş "Kaspmorneft") yarımdalma üzən qazma qurğusu təmir və modernizə edilmişdir və 50-475 m dəniz dərinliyində 7620 m dərinliyinə qədər quyu qazmaq imkanına malikdir. Digər qurğu "İstiqlal" (keçmiş "Şelf-5") yarımdalma üzən qazma qurğusu

təmir və modernizə edilərək, 50-700 m dəniz dərinliyində 7620 m dərinliyə qədər quyu qazmaq mümkün olmuşdur. Modernizə olunmuş qazma qurğularının köməyi ilə "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarında birgə aparılan işlər nəticəsində 6 kəşfiyyat quyusu qazıldı, bunların səhəsində sonradan neft ehtiyatları 30%-dən çox artırıldı. Bu qurğular 1996-cı ildə yaradılmış "Kaspian Drillinq Kompani" müştərək müəssisənin tərkibində “Şahdəniz” və "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlarında öz işlərini uğurla davam etdirirlər. Xarici şirkətlər tərəfindən Azərbaycan üçün tikilmiş, Heydər Əliyev adına "Lider" qurğusunun köməyi ilə də texnika-texnoloqiya sahəsində böyük irəliləyişlər əldə edilmişdir.

1999-cu ilin noyabrında Türkiyənin İstanbul şəhərində keçirilmiş ATƏT-in Sammitində ABŞ, Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan, Qazaxıstan və Türkmənistan prezidentləri tərəfindən Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) "Əsas İxrac Neft Kəməri"nin çəkilişi haqqında dövlətlərarası

Müqavilə imzalanmışdır. 2002-ci il sentyabrın 18-də Bakıda, Səngəçal terminalında ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin, Türkiyə və Gürcüstan prezidentlərinin iştirakı ilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan ixrac neft kəmərinin təməl daşı qoyulmuş və tikintisinə başlanmışdır. BTC-nin Azərbaycan hissəsinin Gürcüstan hissəsi ilə birləşdirilməsi 2004-cü ilin oktyabrında baş tutdu. 2006-cı il iyulun 13-də isə Türkiyənin Ceyhan şəhərində XXI əsrin ən böyük enerji layihəsi olan Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təntənəli açılış mərasimi keçirildi. BTC istismara verilən gündən 2010-cu ilin aprel ayının 1-dək Ceyhan limanından 112,8 milyon ton Azərbaycan nefti dünya bazarlarına yola salınmışdır.

Bu "əsas ixrac neft kəməri"nin texniki-iqtisadi əhəmiyyətindən başqa, onun siyasi rolu da böyükdür. Belə ki, bu neft kəməri dünya dövlətləri ilə Azərbaycan dövlətinin yeni münasibətlərinin, dünya xalqları ilə Azərbaycan xalqının əlaqələrinin yenidən qurulmasına təkan verəcək, Azərbaycanın xarici siyasətinin güclənməsinə və inkişaf etməsinə səbəb olacaqdır.

2010-cu il mart ayının 9-da Çıraq Neft Layihəsinə sanksiya verilməsinə dair qətnamə imzalanmış və bu layihəyə 6 milyard dollar yönəldilmişdir. Layihə

çərçivəsində Xəzər dənizində yeni platforma - Qərbi Çıraq Hasilat, Qazma və Yaşayış Bloklu platforma inşa olunacaq. 50-dən artıq yerli şirkət ÇNL üzrə tikinti işlərində birbaşa və dolayısı ilə iştirak edəcək. Layihənin bütün tikinti və quraşdırma işləri daxili qüvvələr hesabına icra olunacaq. Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlar blokunun 15 il əvvəl başlanmış işlənməsinin davamı olan Çıraq Neft Layihəsindən ilk neft haslatı 2013-cü ilə planlaşdırılır.

Çıraq Neft Layihəsi Azəri-Çıraq-Günəşli yatağından hasilatın artırılması və ümumilikdə 360 milyon barrel əlavə ehtiyatların çıxarılması üçün planlaşdırılmış bir layihədir.

Heydər Əliyevin Azərbaycan təhsilinin inkişafında rolu

Təhsil ölkənin beynəlxalq aləmdə rolunu müəyyən edən əsas amillərdən biridir. O maddi-mənəvi dəyərlərin və strateji gücün göstəricisidir.

Dahi liderimiz Heydər Əliyevin təhsilə verdiyi qiyməti onun öz ilə ifadə etmək istəyirəm: “Təhsil millətin gələcəyidir. Məktəb, maarif, təhsil işi ilə həmişə sıx bağlı olmuşam… Hesab edirəm ki, cəmiyyət haradan olursa olsun, nədən olursa olsun, kəsib təhsilə xərcləməli, gənc nəslin təhsilinə, müəllimə kömək etməlidir. Bu, mənim prinsipal mövqeyimdir”. Azərbaycanlı olmağı ilə fəxr edən, özünü sadə Azərbaycan vətəndaşı kimi hiss edib müəllim adını bütün adlardan üstün tutan ulu öndər müəllimə həmişə yüksək qiymət vermiş və Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi bütün dövrlərdə təhsilin inkişafı üçün bir çox yeniliklər etmişdir.

Heydər Əliyev SSRİ dövründə, yəni Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi ötən əsrin 70-80-ci illərində də təhsillə bağlı məsələləri daim diqqət mərkəzində saxlamış, ciddi islahatlar həyata keçirilmişdir. 1972-ci ildə “Gənclərin ümumi orta təhsilə keçidini başa çatdırmaq və ümumtəhsil

məktəbini daha da inkişaf etdirmək haqqında" və 1973-cü ildə "Kənd ümumtəhsil məktəblərinin iş şəraitini daha da yaxşılaşdırmaq haqqında" qəbul edilmiş qərarlar nəticəsində Azərbaycanda orta ümumtəhsil məktəbləri şəbəkəsi 3 dəfə genişləndirilərək 765-dən 2117-yə çatdırılmışdır. Bu da yüzlərlə ucqar yaşayış məskənlərində orta ümumtəhsil məktəblərinin açılışı, minlərlə azyaşlının təhsilə cəlb edilməsi demək idi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin sovet Azərbaycanına rəhbərlik etdiyi illərdə ölkədə 5 yeni ali təhsil müəssisəsi açılmış və ali məktəblərdə təhsil alanların sayı 70 mindən 100 minə qədər artmışdır. Eləcə də dahi rəhbər keçmiş İttifaqın ən nüfuzlu təhsil müəssisələrində azərbaycanlıların oxumasına çalışmış və onun təşəbbüsü, birbaşa himayəsi nəticəsində 1970-ci ildən başlayaraq hər il 800-900 nəfər gənc SSRİ-nin nüfuzlu ali məktəblərində təhsil almağa göndərilmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyev müstəqillik illərində də elm və təhsilin inkişafını diqqətdən kənarda qoymamış, o cümlədən elm-təhsil problemlərinə kompleks şəkildə yanaşmışdır. O, təhsil strategiyasının həyata keçirilməsi məqsədilə ciddi tədbirlər həyata keçirmiş, mühüm tarixi fərman və sərəncamlar imzalamışdır.

2002-ci il oktyabrın 4-də ölkə başçısının imzaladığı "Azərbaycan Respublikasında ümumtəhsil məktəblərinin müvafiq texniki bazasının möhkəmləndirilməsi haqqında" sərəncamı milli elm və təhsil sisteminin inkişafında vacib amillərdən biridir. Bu sərəncam ümumtəhsil məktəbləri şəbəkəsinin genişləndirilməsinə, maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinə etibarlı zəmin yaratmışdır. "Azərbaycan Respublikasında yeni ümumtəhsil məktəblərinin tikintisi, əsaslı təmiri və müasir tədris avadanlıqları ilə təmin olunmasına dair proqramın (2003-2007-ci illər) təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 17 fevral 2003-cü il tarixli sərəncamı da ölkədə təhsil sahəsində müstəsna əhəmiyyətə malik dövlət sənədidir.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin "Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında" 18 iyun 2001-ci il tarixli və "Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" 2 yanvar 2003-cü il tarixli fərmanları ilə ədəbi dilimizin fəaliyyət meydanı daha da genişləndirilmişdir.

Yaşadığımız "təhsil əsri"ndə (XXI) Ulu Öndərin işlərini onun davamçısı Azərbaycan Respublikasının

Prezidenti İlham Əliyev davam etdirir, ardıcıl olaraq ölkədə təhsil sahəsində məqsədyönlü islahatlar həyata keçirir.

Biz maddi dəyərlərimizi, iqtisadi potensialımızı insan kapitalına çevirməliyik.

Neft, qaz Tanrıdan verilən böyük nemətdir, biz bundan uğurla və məharətlə istifadə edirik. Amma gec-tez bu təbii sərvətlər tükənəcək və bilik, zəka, səviyyə isə ölkəmizin dayanıqlı inkişafını uzun illər bundan sonra təmin edəcəkdir. Ən inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinə baxsaq görərik ki, o ölkənin inkişafında ən aparıcı rol oynayan neft, qaz deyil, bilikdir, elmi-texniki tərəqqidir, yeni texnologiyalardır.

Təhsil sahəsində yeniliyə, inkişafa nail olmaq üçün intellektuallığı, idarəetmə qabiliyyəti və siyasi fəallığı ilə dünya siyasətçilərindən seçilən gənc liderimiz bir çox fərmanları, sərəncamlar imzalamışdır

1) “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2009-cu il 19 iyun tarixli qərarı .

2) Azərbaycan Respublikasında ümumtəhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təminatı proqramının (2005-2007-ci illər) təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.

3) “2008-2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin informasiyalaşdırılması üzrə Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.

3) “2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrə etməkdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007-ci il 16 aprel tarixli 2090 nömrəli Sərəncamında dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.

4) “2011-2021-ci illərdə Azərbaycan təhsilinin inkişafı üzrə Milli Strategiya”nın hazırlanması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.

5) “Azərbaycan Respublikasında 2013-cü ilin “İnformasiya-kommunikasiya Texnologiyaları ili” elan edilməsi ilə bağlı Tədbirlər Planı”nın təsdiq olunması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı və sairə.

Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümüdlər bəsləyirəm. İnanıram ki, mənim axıra çatdıra bilmədiyim tale yüklü məsələləri,

planıarı sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdıracaq!

Heydər Əliyev

Ulu öndərimizin özü qədər inandığı Prezidentimiz İlham Əliyevin ölkəmizi işıqlı gələcəyə apardığına biz də inaniriq və onun siyasətini dəstələyik! İlham Əliyev cənablarına və Azərbaycanın Birincı Xanımı Mehriban Əliyevaya bütün işlərində uğurlar arzulayırıq!

İstifadə edilmiş mənbələr:

http://www.azerbaijan.az/portal/Economy/General/generalInfo_01_a.html, 05.05.2013

http://az.wikipedia.org/wiki/%C4%B0qtisadiyyat, 05.05.2013

http://heydar-aliyev.org/index_az.jsp - 2.05.2013

http://www.zarifa-aliyeva.az/ - 2.05.2013

http://az.wikipedia.org/wiki/Sevil_%C6%8Fliyeva – 2.05.2013

http://az.wikipedia.org/wiki/%C4%B0lham_%C6%8Fliyev – 2.05.2013

http://azerbaijans.com/index_az.html - Azərbaycan

http://www.kur-ia.com/?p=10343

http://www.anl.az/down/meqale/xalqqazeti/xalqqazeti_dekabr2009/99233.htm

http://elibrary.bsu.az/kis/1595.pdf

http://www.edu.gov.az/view.php?lang=az&menu=73

Hazırlayanı: Nurlan Quliyeva

Göygöl rayon Ə. Məmmədov adına Üçtəpə kənd tam orta məktəbin riyaziyyat və informatika müəllimi, Yeni Yazarlar və Sənətçilər İB-nin Gəncə bölgəsi üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi

Heydər Əliyevin "əsir və girovların geri qaytarılması"nda rolu

XX əsrin 80-ci illərinin sonunda SSRİ-nin başında durduğu sosializm sistemi öz tənəzzül dövrünü yaşayırdı. Ötən əsrin ikinci yarısında dünyanın siyasi qütbləşməsinin doğurduğu mübarizənin nəticəsində tarixə "soyuq müharibə" kimi düşmüş tarixi mərhələ Qərb demokratiyasının qələbəsi ilə başa çatdı. Sosializm siyasi sisteminin çökməsi öz növbəsində ictimai mülkiyyətə əsaslanan ekstensiv sosialist iqtisadiyyatının da iflasına səbəb oldu. İqtisadi böhrandan xilas olmaq ehtiyacı son illərini yaşayan SSRİ-ni planlı iqtisadiyyatdan liberal bazaar iqtisadiyyatına keçid zərurəti qarşısında qoyurdu. Sovetlər birliyində iqtisadi sistemin bünövrəsində duran ictimai və dövlət mülkiyyətinin xüsusi mülkiyyətlə əvəz olunması zərurətə çevrilir, beləliklə, "xalqlar həbsxanasının" siyasi və iqtisadi-mədəni iflası sürətlənirdi. Bu ərəfədə ciddi enerji çatışmazlığının astanasında olan dünya dövlətləri sovet dövlətinin süqutu nəticəsində yaranacaq gənc dövlətlərin enerji mənbələrinə vəsiqə almaq ümidi ilə əvvəlcə tənəzzüldə olan kommunist rejiminin, daha sonra isə postsovet

məkanında yaranmış yeni dövlətlərdə bazar iqtisadiyyatına meylli islahatlarını dəstəkləyirdi.

Məhz həmin dövrdə ermənilərin XX əsrdə artıq dördüncü dəfə kütləvi və təşkil olunmuş şəkildə Azərbaycan torpaqlarına qarşı əsassız ərazi iddialarının, soyqırım və deportasiya siyasətinin nəticəsi kimi alovlanan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə SSRİ rəhbərliyi əslində açıq şəkildə dəstək verdi. Bu və bu kimi milli-etnik münaqişələrə sovetlər birliyinin məhvi üçün detonator kimi baxan Qərb dövlətləri də bu münaqişənin həllinə ilk illərdə heç bir maraq göstərmədilər. SSRİ dağıldıqdan sonra isə Cənubi Qafqaza əvvəlki nəzarətini qoruyub saxlamağa can atan Rusiya nəinki problemin vaxtında həllinə cəhd göstərmədi, əksinə, münaqişə tərəflərinin maraqlarının uzlaşmaması üçün əlindən gələni etdi və əslində bu münaqişəni birbaşa Azərbaycanın müstəqilliyi üçün təzyiq vasitəsinə çevirdi.

Beləliklə, ermənilərin "Böyük Ermənistan" yaratmaq xülyası onların sovet imperiyasındakı, eləcə də xarici ölkələrdəki himayədarlarının dəstəyi ilə yeni mərhələyə daxil oldu. Qərbi Azərbaycan torpaqlarında etnik təmizləmə və dinc azərbaycanlı əhaliyə qarşı dövlət səviyyəsində zorakılıq başlandı. XX əsrin 80-ci

illərinin sonunda SSRİ-nin başında durduğu sosializm sistemi öz tənəzzül dövrünü yaşayırdı. Ötən əsrin ikinci yarısında dünyanın siyasi qütbləşməsinin doğurduğu mübarizənin nəticəsində tarixə "soyuq müharibə" kimi düşmüş tarixi mərhələ Qərb demokratiyasının qələbəsi ilə başa çatdı. Sosializm siyasi sisteminin çökməsi öz növbəsində ictimai mülkiyyətə əsaslanan ekstensiv sosialist iqtisadiyyatının da iflasına səbəb oldu. İqtisadi böhrandan xilas olmaq ehtiyacı son illərini yaşayan SSRİ-ni planlı iqtisadiyyatdan liberal bazar iqtisadiyyatına keçid zərurəti qarşısında qoyurdu. Sovetlər birliyində iqtisadi sistemin bünövrəsində duran ictimai və dövlət mülkiyyətinin xüsusi mülkiyyətlə əvəz olunması zərurətə çevrilir, beləliklə, "xalqlar həbsxanasının" siyasi və iqtisadi-mədəni iflası sürətlənirdi. Bu ərəfədə ciddi enerji çatışmazlığının astanasında olan dünya dövlətləri sovet dövlətinin süqutu nəticəsində yaranacaq gənc dövlətlərin enerji mənbələrinə vəsiqə almaq ümidi ilə əvvəlcə tənəzzüldə olan kommunist rejiminin, daha sonra isə postsovet məkanında yaranmış yeni dövlətlərdə bazar iqtisadiyyatına meylli islahatlarını dəstəkləyirdi.

Məhz həmin dövrdə ermənilərin XX əsrdə artıq dördüncü dəfə kütləvi və təşkil olunmuş şəkildə Azərbaycan torpaqlarına qarşı əsassız ərazi

iddialarının, soyqırım və deportasiya siyasətinin nəticəsi kimi alovlanan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə SSRİ rəhbərliyi əslində açıq şəkildə dəstək verdi. Bu və bu kimi milli-etnik münaqişələrə sovetlər birliyinin məhvi üçün detonator kimi baxan Qərb dövlətləri də bu münaqişənin həllinə ilk illərdə heç bir maraq göstərmədilər. SSRİ dağıldıqdan sonra isə Cənubi Qafqaza əvvəlki nəzarətini qoruyub saxlamağa can atan Rusiya nəinki problemin vaxtında həllinə cəhd göstərmədi, əksinə, münaqişə tərəflərinin maraqlarının uzlaşmaması üçün əlindən gələni etdi və əslində bu münaqişəni birbaşa Azərbaycanın müstəqilliyi üçün təzyiq vasitəsinə çevirdi.

Beləliklə, ermənilərin "Böyük Ermənistan" yaratmaq xülyası onların sovet imperiyasındakı, eləcə də xarici ölkələrdəki himayədarlarının dəstəyi ilə yeni mərhələyə daxil oldu. Qərbi Azərbaycan torpaqlarında etnik təmizləmə və dinc

azərbaycanlı əhaliyə qarşı dövlət səviyyəsində zorakılıq başlandı. XX əsrin 80-ci illərinin sonunda SSRİ-nin başında durduğu sosializm sistemi öz tənəzzül dövrünü yaşayırdı. Ötən əsrin ikinci yarısında dünyanın siyasi qütbləşməsinin doğurduğu mübarizənin nəticəsində tarixə "soyuq müharibə" kimi

düşmüş tarixi mərhələ Qərb demokratiyasının qələbəsi ilə başa çatdı. Sosializm siyasi sisteminin çökməsi öz növbəsində ictimai mülkiyyətə əsaslanan ekstensiv sosialist iqtisadiyyatının da iflasına səbəb oldu. İqtisadi böhrandan xilas olmaq ehtiyacı son illərini yaşayan SSRİ-ni planlı iqtisadiyyatdan liberal bazar iqtisadiyyatına keçid zərurəti qarşısında qoyurdu. Sovetlər birliyində iqtisadi sistemin bünövrəsində duran ictimai və dövlət mülkiyyətinin xüsusi mülkiyyətlə əvəz olunması zərurətə çevrilir, beləliklə, "xalqlar həbsxanasının" siyasi və iqtisadi-mədəni iflası sürətlənirdi. Bu ərəfədə ciddi enerji çatışmazlığının astanasında olan dünya dövlətləri sovet dövlətinin süqutu nəticəsində yaranacaq gənc dövlətlərin enerji mənbələrinə vəsiqə almaq ümidi ilə əvvəlcə tənəzzüldə olan kommunist rejiminin, daha sonra isə postsovet məkanında yaranmış yeni dövlətlərdə bazar iqtisadiyyatına meylli islahatlarını dəstəkləyirdi.

Məhz həmin dövrdə ermənilərin XX əsrdə artıq dördüncü dəfə kütləvi və təşkil olunmuş şəkildə Azərbaycan torpaqlarına qarşı əsassız ərazi iddialarının, soyqırım və deportasiya siyasətinin nəticəsi kimi alovlanan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə SSRİ rəhbərliyi əslində açıq şəkildə dəstək verdi. Bu və bu kimi milli-etnik

münaqişələrə sovetlər birliyinin məhvi üçün detonator kimi baxan Qərb dövlətləri də bu münaqişənin həllinə ilk illərdə heç bir maraq göstərmədilər. SSRİ dağıldıqdan sonra isə Cənubi Qafqaza əvvəlki nəzarətini qoruyub saxlamağa can atan Rusiya nəinki problemin vaxtında həllinə cəhd göstərmədi, əksinə, münaqişə tərəflərinin maraqlarının uzlaşmaması üçün əlindən gələni etdi və əslində bu münaqişəni birbaşa Azərbaycanın müstəqilliyi üçün təzyiq vasitəsinə çevirdi.

Beləliklə, ermənilərin "Böyük Ermənistan" yaratmaq xülyası onların sovet imperiyasındakı, eləcə də xarici ölkələrdəki himayədarlarının dəstəyi ilə yeni mərhələyə daxil oldu. Qərbi Azərbaycan torpaqlarında etnik təmizləmə və dinc azərbaycanlı əhaliyə qarşı dövlət səviyyəsində zorakılıq başlandı. "Türklərsiz Ermənistan" yaratmaq, Dağlıq Qarabağı ilhaq etmək, Şərqi Anadolunu ələ keçirərək, Aralıq dənizi sahilinə dəhliz açmaq kimi tərkib hissələrdən ibarət təcavüzkar planın həyata keçirilməsinə start verildi. Azərbaycanlılar 1918-ci ildə tarixdə Cənubi Qafqazda ilk qondarma erməni dövlətinin yaradıldığı ata yurdundan – Qərbi Azərbaycan torpaqlarından 1988-1989-cu illərdə tamamilə didərgin salındılar. 8 avqust 1991-ci ildə Ermənistanın Mehri rayonunun

azərbaycanlı kəndi olan Nüvədidən əhalinin tamamilə çıxarılması ilə Qərbi Azərbaycandakı sonuncu azərbaycanlı ailəsi ev-eşiyini tərk etdi. Erməni zorakılığı nəticəsində yüzlərlə insan vəhşicəsinə qətlə yetirildi, yaralandı, ömürlük şikəst oldu, minlərlə şəxs təhqirlərə məruz qaldı. 200 mindən artıq azərbaycanlı uzunmüddətli qaçqın həyatına məhkum olundu. 1991-ci ilin dekabrında SSRİ-nin faktiki iflasından sonra münaqişə növbəti mərhələyə qədəm qoydu. Azərbaycanın o zamankı siyasi hakimiyyətinin fəaliyyətsizliyindən, bir sıra hallarda isə mənfi nəticələrə səbəb olan səhlənkarlığından yararlanan Ermənistan isə Dağlıq Qarabağın azərbaycanlılardan ibarət yaşayış məntəqələrinə mütəşəkkil silahlı basqınları daha da genişləndirdi. 1992-ci ilin yanvar-fevral aylarında bir sıra yaşayış məntəqələri işğal edildi. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-a keçən gecə erməni yaraqlılarının Rusiyanın bölgədəki 366-cı motoatıcı alayı ilə birgə həyata keçirdikləri Xocalı faciəsi törədildi. Son dərəcə böyük qəddarlıqla həyata keçirilən bu soyqırım aktında 613 nəfər öldürüldü, 657 nəfər müxtəlif yaşlı dinc sakin aldığı güllə yarasından əlil oldu. Öldürülənlərdən 106 nəfəri qadın, 63-ü azyaşlı uşaq, 70 nəfəri qocalar idi. 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 nəfər

valideynlərindən birini itirdi. Faciə baş verən gecə 1275 nəfər dinc sakin girov götürüldü, onların 150-nin taleyi indi də məlum deyil.

1992-ci il mayın 8-də Yuxarı Qarabağda azərbaycanlıların yaşadığı sonuncu, 52-ci yaşayış məntəqəsi, tarixi Şuşa şəhəri zəbt edilməklə Dağlıq Qarabağın tam ilhaqı, mayın 18-də Laçın rayonunun zəbt edilməsi ilə isə onun coğrafi baxımdan Ermənistana birləşdirilməsi siyasəti reallaşdırıldı.

Ölkədəki səriştəsiz idarəetmə üzündən iflic vəziyyətinə düşən hakimiyyət isə nə düşmən işğalına qarşı zəruri müdafiənin təşkili, nə də əsarətdə olan vətəndaşların azad edilməsi istiqamətində lazımi tədbirləri görə bilmədi. Əksinə, əsir və girovların sayının, düşmən əlində saxlandığı yerin müəyyənləşdirilə bilməməsi azmış kimi, bütövlükdə insanlığa qarşı cinayət aktı kimi bəşəriyyətin tarixinə yazılmış Xocalı faciəsinə adekvat münasibət göstərə bilmədi.

Faciədən sonra ölkədə apogey nöqtəsinə çatan siyasi böhran 1992-ci il martın 6-da Prezident A.Mütəllibovun istefası ilə nəticələndi. Onun mayın 14-15-də hakimiyyəti yenidən ələ almaq cəhdi iflasa uğradıqdan sonra hakimiyyətə yiyələnən AXC-Müsavat cütlüyü dövründə, 1992-ci ilin yay-payız

aylarında düşmənlə cəbhə bölgəsində müəyyən hərbi uğurlar əldə olunsa da, ölkədə getdikcə dərinləşən hərbi-siyasi böhranın aradan qaldırılması mümkün olmadı. 1993-cü ilin əvvəllərindən qazanılan hərbi uğurlar hakimiyyət uğrundakı siyasi çarpışmalara fonunda əldən verildi. 1993-cü il aprelin 2-də Kəlbəcər rayonu erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olundu. May ayında hakimiyyətə tabe olmaqdan imtina edərək hakimiyyətə qarşı ciddi siyasi iddialarla çıxış edən polkovnik Surət Hüseynovun qanunsuz əməllərinin qarşısının alınması üçün qeyri-peşəkarlıqla hazırlanan əməliyyat uğursuzluqla nəticələndi və 1993-cü il iyunun 4-də Gəncədə o zamankı iqtidarın sonunu tezləşdirən qanlı hadisələr baş verdi. Yay aylarında ölkədə yaranmış qeyri-stabil ictimai-siyasi vəziyyət, hərbi birləşmələrin ayrı-ayrı siyasi qruplaşma və partiyaların ambisiyalarına xidmət etməsi Dağlıq Qarabağ ətrafındakı rayonların bir-birinin ardınca düşmənin nəzarətinə keçməsi ilə nəticələndi. 1993-cü il iyunun 15-də görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri, həmin il oktyabrın 3-də isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsi ilə ölkədə müstəqilliyin möhkəmləndirilməsi, nizami ordu quruculuğu və Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin

nizamlanması istiqamətində yeni mərhələ başlandı. 1994-cü il may ayının 12-də aktiv hərbi əməliyyatların kəsilməsi haqqında ermənilərlə saziş bağlandı. Yeri gəlmişkən, Azərbaycanda ermənilər tərəfindən əsir və girov götürülmüş soydaşlarımızın düşmən tərəfindən alınıb ailələrinə qaytarılması prosesinə dair ilkin faktlar ümummilli lider Heydər Əliyevin 1991-1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri vəzifəsində işlədiyi dövrə təsadüf edir. Bu dövrdə Aərbaycanın müxtəlif rayonlarından olan insanların birbaşa Naxçıvan MR Ali Məclisinin rəhbərinə müraciətlərindən sonra Heydər Əliyevin Ermənistan rəhbərliyi ilə apardığı danışıqlar nəticəsində xeyli vətəndaşımız erməni əsir və girovluğundan azad edilərək ailələrinə qovuşmuşlar.

1988-1994-cü illəri əhatə edən milli münaqişə, əslində isə real müharibə nəticəsində 4852 Azərbaycan vətəndaşı əsir və girov götürüldü, itkin düşdü (149). Azərbaycan rəhbərliyinin ciddi səyləri, beynəlxalq humanitar təşkilatlarla fəal əməkdaşlıq sayəsində 1401 soydaşımız erməni əsirliyindən azad edilsə də, əsir və girovluqda saxlanması barədə inkarolunmaz dəlillərə baxmayaraq, 783 vətəndaşın əsarətdə olması faktı düşmən tərəfindən bu günədək inkar edilməkdədir. Hərbi təcavüz nəticəsində ölkə iqtisadiyyatına ilkin

hesablamalara görə 22 milyard ABŞ dolları məbləğində ağır ziyan vuruldu 18 min Azərbaycan vətəndaşı həlak oldu, 5000-dən artıq insan əsir və girov götürüldü, itkin düşdü, 50 min nəfər yaralandı və işgəncələrə məruz qaldı. Bir milyondan çox həmvətənimiz qaçqına çevrildi. Məhz 1991-1993-cü illərdə ümummilli lider Heydər Əliyevin Naxçıvan MR Ali Məclisinin Sədri vəzifəsində işlədiyi dövrdə ermənilər tərəfindən əsir və girov götürülmüş, münaqişə bölgəsində itkin düşmüş şəxslərin taleyinə aydınlıq gətirilməsi, onların xilas edilərək ailələrinə qaytarılması istiqamətində cox işlər görmüşdü. XX əsrin 80-ci illərinin ortalarından etibarən sovetlər birliyinin dərinləşməkdə olan siyasi və sosial-iqtisadi böhranından ermənilər özlərinin Azərbaycana münasbətdə tarixən həyata keçirməyə can atdıqları qəsbkarlıq siyasətlərinin yenidən reallaşdırılması üçün istifadə etməyə başladılar. SSRİ rəhbərliyinin Ermənistanı, erməni separatçılarını dəstəkləməsi, eləcə də milli münaqişələrə sovet dövlətinin və sosializm sisteminin süqutunu sürətləndirəcək vasitə kimi baxan, türk xalqlarına münasibətdə çox vaxt ədalətsiz mövqe tutan Qərb ölkələrinin ikili standartlar siyasəti nəticəsində Azərbaycan ciddi problemlərlə üz-üzə qaldı. Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində ölkəmiz

öz ərazisinin 20 faizini itirdi, minlərlə vətəndaş həlak oldu, yaralandı, şikəst oldu, yaşayış məskənləri dağıdıldı. Qərbi Azərbaycandan azərbaycanlıların deportasiyası, respublikanın işğala məruz qalmış ərazilərində əhalinin öz yaşayış yerlərini tərk etməyə məcbur olması sayı bir milyona çatan qaçqın və köçkünlərin yaranmasına gətirib çıxartdı.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi dövründə minlərlə Azərbaycan vətəndaşı əsir və girov götürülmüş, itkin düşmüşdü. İnsan hüquqlarının qorunmasına dair beynəlxalq konvensiyalara əsasən Ermənistanda əsirlikdə olan şəxslərə münasibətdə qəddarlıq edilməməli, işgəncə verilməməli idi. Halbuki bütün beynəlxalq hüquq normalarını tapdalayan ermənilər əsir və girov götürdükləri adamları işgəncə altında saxlamış və böyük əksəriyyətini amansızlıqla öldürmüşlər.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ilk illərində əsir və girov götürülən, cəbhə bölgəsində itkin düşənlərin yerinin müəyyənləşdirilməsi, onların əsarətdən xilas edilməsi məsələsində Azərbaycanda bu istiqamətdəki işin dövlət nəzarətində olmaması, qeyri-nizami, pərakəndə xarakter daşıması ölkə vətəndaşlarının erməni zülmündən xilas olmasını xeyli çətinləşdirirdi.

1991-1993-cü illərdə ümummilli lider Heydər Əliyev Naxçıvan MR Ali Məclisinin Sədri işləyərkən düşmən tərəfindən əsir və girov götürülmüş, itkin düşmüş şəxslərin taleyinə aydınlıq gətirilməsi, erməni əsirliyindən qurtarılması onun birbaşa nəzarətində olmuş və ulu öndər onlarla Azərbaycan vətəndaşının xilas edilərək öz ailələrinə qaytarılmasına nail olmuşdu.

Azərbaycan Prezidentinin 1993-cü ilin yanvar ayındakı sərəncamına əsasən Əsir və Girov Götürülən, İtkin Düşən Vətəndaşlarla Əlaqədar Dövlət Komissiyası yaradılmış, bir müddət sonra Dövlət Komissiyasının Əsasnaməsi, iş planı təsdiq edilmiş, İşçi qrupu yaradılmışdı. Dövlət Komissiyasının qarşısına erməni əsirliyində olan vətəndaşlar barəsindəki məlmatları sistemləşdirərək təhlil etmək, onların geri qaytarılması istiqamətində iş aparmaq, azad edilmiş şəxslərin sosial reabilitasiyası, ermənilərin əsirlərlə qəddar rəftarı haqqında dünya ictimaiyyətinə məlumat vermək məsələləri qoyuldu.

1993-cü ilin iyun ayında görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlişi ilə ilk dövrlərdə işini səmərəli qura bilməyən Dövlət Komissiyasının fəaliyyətində keyfiyyət dəyişikliyi yarandı. Dövlət Komissiyası düşmənin əlində olan

soydaşlarımızın xilas edilməsi yolunda bir sıra ciddi addımlar atdı, bu sahədə fəaliyyətdə olan beynəlxalq təşkilatlarla faydalı əməkdaşlığın əsasını qoydu.

Dövlət Komissiyasının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində növbəti tədbir Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2004-cü ilin iyulunda imzaladığı Sərəncam oldu. Dövlət Komissiyası əsirlikdə olan vətəndaşların axtarılması və geri qaytarılması istiqamətində aparılan işlərdə Azərbaycan MTN-i, Müdafiə Nazirliyi, Hərbi Prokurorluqla daha sıx şəkildə işini qurdu. Hazırda Komissiya yerli dövlət orqanlarından, beynəlxalq təşkilatlardan, ayrı-ayrı şəxslərdən itkin düşən, əsir və girovlarla bağlı daxil olan sorğuları araşdırır, əsirlikdən azad olunmuş şəxslərlə söhbətlər apararaq onların məlumatlarını təhlil edir. Əsir və girovluqda olan azərbaycanlılarla ermənilərin vəhşi rəftarı əleyhinə mübarizədə Azərbaycan beynəlxalq təşkilatlarla, dünya dövlətləri ilə əməkdaşlıq edir. 1993-cü ildə "Hərbi əsirlərlə rəftar haqqında", "Müharibə zamanı mülki əhalinin himayəsi haqqında" Cenevrə Konvensiyalarına qoşulan Azərbaycan BQXK ilə qarşılıqlı əlaqələrə malikdir. BMT, ATƏT, Ümumdünya Kilsələr Şurası, Avropa Kilşələr Şurası və Ümumdünya İslam Şurası nümayəndələri ilə aparılan

danışıqlarda münaqişənin dinc yolla həll edilməsi, milliyyətinə fərq qoyulmadan əsir və girovlara yardım göstərilməsi, qadın və uşaqların heç bir şərt irəli sürülmədən azad edilməsi və s. məsələlər mütəmadi müzakirə olunur.

1993-cü ildə əsir və girovların taleyi məsələsini dövlətlərarası danışıqlar masasına çıxaran Azərbaycan bu məsələləri müntəzəm olaraq bəzi beynəlxalq təşkilatlar, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri olan ölkələr, habelə qonşu dövlətlərlə müzakirəyə çıxarır. Əsir və girovların, itkin düşənlərin yerlərinin müəyyən edilməsi, onlara yardım göstərilməsi məsələsində Azərbaycan müstəqil beynəlxalq müdafiəçilər və Beynəlxalq Axtarış Qrupu ilə əməkdaşlıq əlaqələrinə malikdir, ölkəmiz habelə ayrı-ayrı ölkələrin vətəndaşlarından ibarət müstəqil ekspertlərin köməyindən də, yeri gəldikcə, bəhrələnir. Beynəlxalq qurumlarla əməkdaşlıq sayəsində Ermənistan tərəfindən bir çox hallarda saxlanılması inkar olunan azərbaycanlı əsirlərin yaxın adamları ilə görüşlər təşkil edilir ki, bu da müxtəlif illərdə əsirlikdə olan azərbaycanlıların müəyyən hissəsinə yardım göstərilməsinə şərait yaradır.

İlk dövrlərdə Dövlət Komissiyasının itkin düşmüş şəxslərlə bağlı hazırladığı siyahıda 7 minə yaxın

həmvətənimizin adı olsa da, 2012-ci ilin dekabr ayının sonuna olan məlumata görə, hazırda 4031 Azərbaycan vətəndaşının taleyi ilə bağlı heç bir dəqiq məlumat yoxdur. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi başlayandan bu günədək isə 1401 soydaşımız düşmən əsirliyindən xilas edilmişdir (159).

2004-cü ildə Ermənistan BQXK vasitəsi ilə Azərbaycana 414 erməninin adı olan itkinlər siyahısını təqdim etmişdi. Siyahının təhlili göstərmişdir ki, siyahıda adı olanlardan 25 nəfərinin bu münaqişəyə heç bir aidiyyatı yoxdur. Belə ki, onlardan 23 nəfəri Ermənistanın öz ərazisində, 2 nəfəri isə Gürcüstanda itkin düşmüşdür. Bundan başqa, siyahıda olanlardan 211 nəfəri Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ regionunun sakinləri, 197 nəfər Ermənistan, 3 nəfəri gürcüstan, 2 nəfəri Rusiya, 1 nəfəri isə İran vətəndaşıdır. Buna baxmayaraq Azərbaycan adı siyahıda olanların hər biri üçün şəxsi iş açmış, axtarış tədbirlərini həyata keçirmiş, əldə edilən məlumatlar BQXK və BİQ-ə təqdim edilmişdir.

Azərbaycan əsir və girovların, itkin düşən şəxslərin taleyi ilə bağlı müxtəlif ölkələrdə keçirilən beynəlxalq konfranslarda iştirak etməklə yanaşı, Bakıda da belə tədbirlərin təşkilini həyata keçirir. Belə tədbirlər zamanı ölkəmizi təmsil edən şəxslər tərəfindən əsir bə

girovların taleyinə münasibətdə bəzi dövlətlərin və beynəlxalq təşkilatların laqeyd münasibəti tənqid edilir, erməni separatçılığının və terrorçuluğunun yalnız Azərbaycan üçün yox, həm də bəşəriyyət üçün təhlükə mənbəyi olduğu bildirilir.

Əsir və girovlarla bağlı beynəlxalq hüququn tələblərinə məhəl qoymayan Ermənistan əsir dötürülmüş azərbaycanlıları geri qaytarmamaq üçün müxtəlif bəhanələrdən istifadə edir, əsir və girovlar hərbi əməliyyat meydanlarından təhlükəsiz yerlərə aparılmalı olduqları halda onların öldürülməsinə üstünlük verilir, əsirlikdə olanlar üzərində müxtəlif təcrübələr aparılır, ayrı-ayrı ölkələrə satılır, əsirlərin bədən üzvlərindən qazanc mənbəyi kimi istifadə olunur.

Əsirlikdən və girovluqdan azad edlmiş vətəndaşlarla bağlı həyata keçirilən tədbirlər içərisində onların sosial reabilitasiyası əhəmiyyətli yer tutur. Erməni əsarəti dövründə müxtəlif yoluxucu xəstəliklərə məruz qalan adamlar filtrasiyadan keçirilir. Filtrasiya zamanı erməni əsirliyindən xilas olunanlar tibbi müayinədən keçirilir, xəstələrə kömək göstərilməsi məqsədi ilə onların müalicələri təmin olunur. Əsirlikdən azad olunmuş soydaşlarımızın filtrasiyaya cəlb olunması Azərbaycanın dövlət milli təhlükəsizliyinin təmin

olunması üçün də əhəmiyyət daşıyır. Belə ki, ötən dövrdə, az da olsa, əsirlikdə olanlar içərisində Ermənistan xüsusi xidmət orqanları tərəfindən ələ alınmış adamlar da olmuşdur.

Filtrasiya tədbirləri, əsirlikdən qayıdanların dindirilmə prosesi erməni əsirliyində olan azərbaycanlıların alınıb-satılması yolu ilə qazanc məqsədi güdən, "müharibə biznesi" üzrə ixtisaslaşmış cinayətkarlar erməni qruplarının da üzə çıxarılmasına kömək göstərir. Ermənistanın dövlət strukturları ilə əlaqəyə malik olan ayr-ayrı şəxslər və qruplar əsirlikdə olan azərbaycanlıların yaxın adamları ilə əlaqə yaradaraq əsir düşənləri öz qohumlarına satmaqla pul qazanmağa çalışırlar. Yaxın adamlarını düşmənin əlindən xilas etməyə can atan bəzi Azərbaycan vətəndaşları da insan alveri ilə məşğul olan erməni cinayətkarlarının toruna düşə bilirlər. Bununla əlaqədar Dövlət Komissiyası əsir və girovların fərdi qaydada dəyişdirilməsinin qadağan edilməsini zəruri hesab etmişdir.

Azərbaycana təcavüz edən erməni qəsbkarları ölkəmizdə terror hadisələri törətməyə, ölkə əhalisi içərisində vahimə yaratmağa cəhd edirlər. Özlərinin insanlıqdan uzaq olan cinayətkar əməllərinin həyata keçirilməsində onlar Azərbaycan vətəndaşlarını da

əməkdaşlığa cəlb edərək pozucu əməllərini davam etdirirlər. Erməni terrorçuları və onların əlaltıları tərəfindən quru, su, hava nəqliyyat vasitələrində törədilmiş terror hadisələri yüzlərlə günahsız insanın məhvi ilə nəticələnmişdir.

Tarixən Azərbaycan torpaqlarını zəbt etmək, azərbaycanlıları öz doğma yurd-yuvalarından didərgin salmaq iddiasında olan, Qərbi Azərbaycanın yerli əhalisi olan azərbaycanlıları deportasiya edən ermənilərin əsl simasını, terrorçuluğa hamilik edən dövlət siyasətini ifşa etmək, dünyaya nümayiş etdirmək, beynəlxalq aləmə və dünya xalqlarına bu ölkənin təhlükəli dövlət siyasəti yürütdüyünü göstərmək ötən dövrdə ölkəmizin istər daxili, istərsə də xarici siyasət konsepsiyasında əhəmiyyətli yer tutmuşdur.

ƏDƏBİYYAT

1. Arif Emin. Erməni iddialarının siyasi mahiyyəti. Bakı, Nurlan, 2006,.
2. Arzumanlı V., Mustafa T. Tarixin qara səhifələri. Deportasiya. Soyqırım. Qaçqınlıq. Bakı, Qartal, 1998, 279 s
3 “Azərbaycan” qəzeti, 1991-2005-ci illər.

4. Azərbaycan Respublikasının Qaçqınlar və Məcburi köçkünlər haqqında normativ hüquqi sənədlər toplusu. Bakı, Borçalı, 2004, 527 s.

5. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" 26 mart 1998-ci il tarixli Fərmanı / "Azərbaycan" qəzeti, 27 mart, 1998.

6. Erməni terror və quldur birləşmələrinin bəşəriyyətə qarşı cinayətləri (XX-XXI əsrlər). Müxtəsər xronoloji ensiklopediya. Bakı: Elm, 2003,

7. Erməni terroru. Red. T.Sadıqov və b. Bakı: İndiqo, 2007,

8. Əliyev H.Ə. Müstəqillik yollarında. Çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, məktublar, müsahibələr, məruzələr, müraciətlər. 7 cilddə, Bakı: Azərnəşr, 1997-2000.

Gülşən Mustafayeva,

Gəncə Dövlət Universitetinin baş müəllimi

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan Gömrüyünün inkişafında rolu

Azərbaycan Respublikası 18 oktyabr 1991-ci ildə müstəqillik əldə etdikdən sonra 30 yanvar 1992-ci ildə dövlətçiliyin mühüm atributlarından biri olan Dövlət Gömrük Komitəsi yaradıldı. Xarici iqtisadi fəaliyyətin dövlət inhisarında saxlanıldığı keçmiş SSRİ-nin tərkibində olmuş Azərbaycan üçün bu sahədəki strateji və taktiki tədbirlər tamamilə yeni olmaqla, demək olar ki, sıfır səviyyəsindən başlanılmalı idi. Bu tədbirlər kompleks xarakterli olmalı və onların həyata keçirilmə mərhələləri müəyyənləşdirilməli idi. Lakin, o zaman Azərbaycanda yaranmış ictimai-siyasi vəziyyət nəticəsində köklü tədbirlər planının işlənib hazırlanmasına, mütərəqqi və səmərəli gömrük siyasətinin aparılmasına nail olunmadı. Ölkə daxilində və dövlət sərhədlərində iş qabiliyyətli gömrük orqanları şəbəkəsinin yaradılması və onların texniki təminatı, gömrük xidməti kadrlarının hazırlanması, gömrük qanunvericiliyinin hazırlanması, qəbul edilməsi və tətbiqi, gömrük işçilərinin sosial məsələlərinin həlli kimi mühüm tədbirlər ön plana çəkilmədi. 1993-cü ilin iyun ayında Azərbaycanda yaranmış gərginliyi aradan qaldırmaq, ölkəni

parçalanmaqdan qurtarmaq, vətəndaş müharibəsinin qarşısını almaq, ölkənin müstəqilliyini və suverenliyini itirmək təhlükəsini aradan qaldırmaq, ümumiyyətlə, Azərbaycanın bir dövlət kimi məhv olmasının qarşısını almaq üçün xalqımız öz böyük oğlunu Heydər Əlirza oğlu Əliyevi ikinci dəfə hakimiyyətə təkidlə dəvət etdi. Ölkədəki problemləri zərgər dəqiqliyi tilə bir-bir həll edən möhtərəm Heydər Əliyev cənabları, 1995-ci ildən başlayaraq gömrük orqanlarının işinin yenidən qurmağa başladı. Əvvəlcə Dövlət Gömrük Komitəsinin rəhbərliyini dəyişdirdi. Gömrük sistemi və infrastrukturu yenidən quruldu. Bütövlükdə gömrük işinin məzmununa yenidən baxıldı. İnkişaf etmiş ölkələrin gömrük təcrübəsinin öyrənilməsi, beynəlxalq tələblərə cavab verən gömrük qanunvericiliyinin yaradılması və tətbiqi, Azərbaycan Respublikası gömrük xidmətinin digər ölkələrin gömrük xidmətləri ilə sənədlərin və gömrük əməliyyatlarının unifikasiyası (vahid sisteməgətirilməsi) əsasında yaxınlaşması kimi mühüm prinsiplər bu yeniləşmənin əsasını təşkil etdi. Təşkilati tədbirlərlə bir vaxtda dövlətin gömrük siyasətinin də formalaşdırılmasına başlandı. Ölkənin gömrük qanunvericiliyi təkmilləşdirildi. Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsi və “Gömrük Tarifihaqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu

qəbul edildi. Məcəllədə, gömrük orqanlarının qarşısında qoyulan vəzifələrdən çıxış edilərək, gömrük işinin əsas prinsipləri müəyyənləşdirildi. Məhz gömrük orqanları bu Məcəllənin müddəalarına görə, hüquq-mühafizə orqanı statusu aldı.

Gömrük tarifi və valyuta tənzimlənməsi haqqında qəbul edilən qanunlar, gömrük orqanlarına valyuta nəzarətini həyata keçirmək hüququnu verdi, habelə gömrük rüsumlarının dəqiq hesablanması və vaxtında yığılaraq dövlət büdcəsinə köçürülməsi tələbini qoydu.

Dövlət Gömrük Komitəsi üzrə dövlət büdcəsinə köçürülən gömrük ödənişlərinə və mal dövriyyəsinə dair
CƏDVƏL

İllər	Dövlət büdcəsinə köçürülən gömrük ödənişləri (bütün növləri) min manatla	Respublika büdcəsində xüsusi çəkisi (faizlə)	İdxalın həcmi (min ABŞ dol.)	İxracın həcmi (min ABŞ dol.)	Saldo (min ABŞ dol.)

1994	3479,8	3,2	530 277,0	508 110,8	- 22 166,2
1995	13 154,5	4,3	589 972,9	497 064,9	- 92 908,0
1996	54 512,0	13,5	944 526,7	736 518,1	-208 008,6
1997	85 904,9	16,7	767 447,0	756 759,5	- 10 687,5
1998	112 330,6	24,1	1 341 150,5	593 813,5	-747 337,0
1999	133 079,2	23,7	1 010 580,6	902 960,6	-107 620,0
2000	143 921,3	20,1	1 170 868,2	1 752 226,7	581 358,5
2001	164 441,6	24,0	1 433 696,3	2 318 213,9	884 517,6
2002	184 368,7	20,3	1 664 148,6	2 166 846,3	502 697,7
2003	212 246,9	17,3	2 619 283,7	2 581 204,5	- 38 079,2

Gömrük qanunvericiliyinin inkişafında Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin 27 oktyabr 1998-ci il tarixli 6 saylı Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi haqqında" Əsasnamə mühüm yer tutmuşdur. Əsasnaməyə görə, Dövlət Gömrük Komitəsi

Azərbaycan Respublikasında gömrük işi sahəsində dövlət siyasətini həyata keçirən Mərkəzi İcra Hakimiyyəti orqanıdır. Heydər Əliyevin təklifi ilə gömrük siyasətinin strateji məsələlərinin müəyyən edilməsi mərhələsində Dövlət Gömrük Komitəsinə önəmli yer verildi. Belə ki, vahid gömrük sisteminin yaradılması; xarici iqtisadi fəaliyyətin gömrük-tarif tənzimlənməsi mexanizminin təkmilləşdirilməsi; milli bazarın xarici rəqabətin zərərli təsirindən qorunması; keyfiyyətsiz malların idxalının qarşısının alınması; ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsi; qaçaqmalçılıq və gömrük qaydalarının pozulması hallarının qarşısının alınması və aradan qaldırılması; Azərbaycan xalqının bədii və arxeoloji sərvətlərinin, intellektual mülkiyyətinin, nadir flora vəfauna nümunələrinin qeyri-qanuni dövriyyəsinin qarşısının alınması; valyuta əməliyyatlarına mükəmməl nəzarət sisteminin yaradılması; müasir mərhələdə gömrük siyasətinin hazırlanması və s. məsələlərdə Dövlət Gömrük Komitəsinə verilmiş səlahiyyətlər Heydər Əliyevin nə qədər uzaqgörən, bacarıqlı və əvəzolunmaz dövlət xadimi olmasını bir daha sübut edir.

Gömrük orqanlarının yaradılmasının beş illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli yığıncaqda

Azərbaycan Respublikasının Ümummilli lideri Heydər Əlirza oğlu Əliyev gömrük sisteminin inkişafı və təkmilləşdirilməsi problemlərinə toxunaraq, Dövlət Gömrük Komitəsinin qarşısında duran həll olunmalı məsələləri belə xarakterizə etmişdir: “Azərbaycan müstəqil bir dövlət kimi daim yaşayacaq. Azərbaycanın müstəqilliyini qoruyub saxlamaq və inkişaf etdirmək bütün istiqamətlərdə aparılan tədbirlər nəticəsində ola bilər. Bu istiqamətlərdən biri də yüksək səviyyəli gömrük xidmətinin yaranmasıdır. Onun üçün bir daha qeyd edirəm, siz dünya təcrübəsindən istifadə etməlisiniz. Bizim Azərbaycanda nə gömrük məktəbi, nə gömrük universiteti, nədə gömrük akademiyası olubdur... Gömrük işçilərinin əksəriyyəti, cürbəcür ixtisaslar alıbdır. Amma sırf gömrük ixtisası üzrə təhsil alanadamlar çox azdır. Siz bu təhsili də işləyə-işləyə almalısınız. Yəni işləyə-işləyə gömrük elminin və gömrük biliklərinin mənimsənilməsi sahəsində özünüzü təhsilləndirisiniz, təkmilləşdirirsiniz. Şübhəsiz ki, Gömrük Komitəsinin gərək xüsusi iş planı olsun. Gömrük Komitəsinin öz işçilərini təkmilləşdirmək, onlara xüsusi gömrük təhsili vermək, onların təcrübəsini artırmaq üçün gərək birillik, ikiillik, üçillik planı olsun və onun əsasında siz təhsil işi aparmalısınız. Bu, sizin sahəyə başqa sahələrə nisbətən

ən çox lazımdır. Ona görə də siz bunu etməlisiniz. Həqiqi gömrük işini təşkil etmək üçün iki əsas şərt lazımdır. Birincisi, gömrük işçisi gərək bilikli olsun, öz peşəsini yaxşı mənimsəmiş adam olsun, mənəviyyatca təmiz olsun, öz işinə sadiq olsun, Vətəninə, ölkəsinə sadiq olsun, müstəqil Azərbaycanın iqtisadiyyatının möhkəmləndirilməsinə sadiq olsun. İkinci tərəfdən, gərək onun təcrübəsi ilə, biliyi ilə yanaşı, maddi-texniki bazası, müasir texnikası, ləvazimatları olsun. Bunları yaratmaq lazımdır. Bu da sizin vəzifənizdir...” (“Azərbaycan” qəzeti, 31 yanvar 1997-ci il).

Dövlət Gömrük Komitəsinin rəhbərliyi Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin bu çıxışını özünün fəaliyyət Proqramı kimi qəbul edərək, bu dahi insanın fikirlərini ardıcıl olaraq həyata keçirməyə başladı. Prezidentin tapşırığına uyğun olaraq gömrükxanaların maddi-texniki bazası müasirləşdirməklə bərabər, milli dildə ilk tədris vəsaitləri hazırlanmağa başlanıldı.

Gömrük işinin təşkil edilməsi və gömrük siyasətinin formalaşdırılması ilə bağlı Ümummilli liderimiz H.Ə.Əliyevin imzası ilə aşağıdakı sənədlər qəbul edilmişdir:

1. «BYD Kitabçası tətbiq edilməkləbeynəlxalq yük daşımaları haqqında» gömrük Konvensiyasının təsdiq

edilməsi barədəAzərbaycan Respublikasının Qanunu12 mart 1996-cı il.

2. «Sərhədlərdə yüklərin nəzarətdən keçirilməsi şərtlərinin razılaşdırılması haqqında» Beynəlxalq Konvensiyaya qoşulmaq barədəAzərbaycan Respublikasının Qanunu11 fevral 2000-ci il.

3. "Gömrük hüquqpozmalarının qarşısının alınması, təhqiq edilməsi və aradan qaldırılmasına dair qarşılıqlı inzibati yardım haqqında" Beynəlxalq Konvensiyaya və onun I-X Əlavələrinə qoşulmaq barədəAzərbaycan Respublikasının Qanunu19 fevral 2002-ci il.

4. "Yol nəqliyyat vasitələrinin ticarət və kommersiya məqsədi ilə müvəqqəti idxalının

Gömrük Konvensiyası»na qoşulmaq barədəAzərbaycan Respublikasının Qanunu11 fevral 2000-ci il.

5. "Azad ticarət zonasının yaradılması haqqında Sazişin iştirakçısı olan dövlətlər arasında dövriyyədə olan əmtəələrin gömrük rəsmiləşdirilməsi vəgömrük nəzarəti qaydası haqqında» Sazişin təsdiq edilməsi barədəAzərbaycan Respublikasının Qanunu1 fevral 2000-ci il.

6. Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsi, 1997.

7. “Gömrük tarifi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 1995.

8. “Gömrük orqanlarında xidmət haqqında əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə” AzərbaycanRespublikasının Qanunu. 7 dekabr 1999-cu il.

9. “Azərbaycan Respublikası gömrük orqanlarının bayrağı haqqında” Azərbaycan RespublikasınınQanunu. 1 iyun 2001-ci il.

10. “Azərbaycan Respublikası gömrük orqanlarının tanınma nişanı haqqında” AzərbaycanRespublikasının Qanunu. 1 iyun 2001-ci il.

11. “Tərkibində əqli mülkiyyət obyektləri olan malların gömrük sərhədindən keçirilməsi üzərində gömrük nəzarəti Qaydaları haqqında” Qərarın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu 12 fevral 2002-ci il.

12. Azərbaycan Respublikası Gömrük Komitəsinin işi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı 9 yanvar 1995-ci il.

13. “Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin strukturunun və Əsasnaməsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı 27 oktyabr 1998-ci il.

14. “Azərbaycan Respublikasında xarici ticarətindaha da liberallaşdırılması haqqında”

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı 24 iyun 1997-ci il.

15. “Ozondağıdıcı maddələrlə əlaqədar idxal-ixrac fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı 21 dekabr 2001-ci il.

16. “Azərbaycan Respublikasında sərhəd-nəzarət buraxılış məntəqələrinin fəaliyyətinin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması üzrə Komissiya haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncami 20 may 2000-ci il.

Ölkə Prezidenti olarkən, bütün türkdünyasının lideri səviyyəsinədək yüksəlmiş, İslam aləminin lid-erlərindən biri olan Heydər Əliyevin təklifi və təşəbbüsü ilə həyata keçirilmiş, Azərbaycan Respu-blikasının iqtisadi və siyasi həyatında mühüm əhəmiy-yət kəsb edən aşağıdakı xidmətləri qeyd etmək lazımdır:

1. Heydər Əliyevin adını daşıyan Binə hava li-manının tikilməsi. Burada gömrük işi dünya standartları səviyyəsində qurulmuşdur;

2. Naxçıvanda beynəlxalq stadartlara cavab verən hava limanının tikilməsi və orada müasir tələblərə cavab verən gömrük işinin təşkili;

3. Bakı, Naxçıvan, Biləsuvar, Astara, Xaçmaz, Tovuz, Lənkəran, Qusar, Qazax və Balakən də müasir standartlara cavab verən gömrük orqanlarının binalarının və keçidlərinin tikilməsi və ya rekonstruksiyası;

4. Gömrük sisteminin təmərküzləşməsi, vahid uniforma və digər atrubutların hazırlanıb, qəbul edilməsi;

5. Dövlət Gömrük Komitəsinin dünya arenasında özünəməxsus yertutması və Ümumdünya Gömrük Təşkilatında aparıcı gömrük orqanlarından birinə çevrilməsi;

6. Azərbaycan sərhədlərinin möhkəmləndirilməsi ilə bağlı gördüyü tədbirlərin nəticəsində qaçaqmalçılığın və narkotik vasitələrin ölkə ərazisindən keçirilməsinin tamamilə qarşısının alınması;

7. Gömrük terminallarının yaradılması;

8. Mütərəqqi gömrük siyasətinin formalaşdırılması;

9. MDB məkanında ən yaxşı, müasir texniki təchizatı olan gömrük sisteminin yaradılması;

10. Dövlətin mühüm atributlarından biri olan gömrük sisteminə sərbəst fəaliyyətin qazandırılması və onun mühüm ideologiyaya çevrilməsi;

11. Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin və suverenliliyinin qorunması sahəsində Dövlət Gömrük Komitəsinin mühüm nailiyyətlər qazanması.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulmuş gömrük siyasətini və gömrük orqanlarının davamlı inkişafını onun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Azərbaycanı işıqlı gələcəyə və nurlu sabahlara inamla aparan, bütün Qafqazın vahid lideri, İlham Əliyev cənabları çox uğurla həyata keçirir.

İstifadə olunmuş mənbələr:

1) “Heydər Əliyev və Azərbaycanda gömrük sisteminin təkamülü”. (İqtisadi təhlükəsizlik konsepsiysı üzrə). K. F. Heydərov. Bakı, Ozan, 2000

2) “Gömrük işinin əsasları”. K. F. Heydərov. Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı, Qanun, 2004

3) “Gömrük rəsmiləşdirilməsi”K.F.Heydərov, A.Ə.Əliyev, C.Q.Nuriyev, S.M.Mehdiyev. Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı, Qanun, 2006.

4) "Gömruk işinin təşkili və idarəedilməsi". Ali məktəblər üçün dərslik (yenidən işlənmiş və tamamlanmış variantda). C.Q.Nuriyev, A.Ə.Əliyev, M.C.Atakişiyev.Bakı, 2009

5) "Azərbaycanin Gömrük tarixi". Cümşüd Nuriyev. Bakı – 2009.

6) www.heydar-aliyev.org - Azərbaycan Xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əlirza Oğlu Əliyev

7) www.dgk.gov.az (www.customs.gov.az) -Azərbaycan RespublikasiDövlət Gömrük Komitəsi

8) www.e-qanun.az - Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi Normatin hüquqi aktların vahid internet elektron bazası.

Muraz Quliyev,

Dövlət Gömrük Komitəsi əməkdaşı

Heydər Əliyev və Azərbaycan dili

Ana dilimiz müstəqil Azərbaycanın, Azərbaycan xalqının ən böyük sərvətidir.

Heydər Əliyev

Doğrudan da, ana dili hər bir xalqın, millətin xəzinəsi, sərvətidir. Hər bir xalqın dilini yaşatmaq, inkişaf etdirmək və dünya mədəniyyəti səviyyəsinə qaldırmaq, xalqın qabaqcıl adamlarının, elm, bilik, xadimlərinin fəaliyyəti nəticəsində olur.

Heydər Əliyev məhz elə bu dahi şəxsiyyətin sayəsində, milli varlığımızın əsas simvolu, göstəricisi olan ana dilimiz bu gün yüksək inkişaf səviyyəsinə çatmışdır. Azərbaycan Respublikasında ana dilimizin istifadəsinin genişlənməsinə, ümumilikdə bu sahəyə xüsusi qayğı əsasən vətəni canından çox sevən müdrik dövlət xadimi Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsindən sonra geniş vüsət almışdır.

XX əsrin II yarısında Azərbaycan dilinin hərtərəfli inkişafı ümumiişlək dilə, dövlət dilinə çevrilməsi, diplomatiya aləminə yol açması, dünyanın böyük

dövlətlərinin,beynəlxalq təşkilatlarının kürsülərində səslənməsi, bilavasitə Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

1969-1982-ci illərdə Heydər Əliyev SSRİ-nin tərkibində olan Azərbaycana rəhbərlik etmişdir.Komminist rejiminin sərt qaydalarına baxmayaraq, xalqımızın mədəniyyəti,mənəviyyatı ilə bağlı məsələlər Heydər Əliyev tərəfindən ətraflı şəkildə müzakirə olunmuş və milli tərəqqiyə yönələn mühüm əhəhmiyyətli qərarlar qəbul olunmuşdur. O dövürdə ölkədə milli dillərin sıxışdırılması siyasətinin yeridildiyi bir zamanda ulu öndər ana dilinin inkişafına xüusi diqqət yetirirdi. Hər bir xalqın milli mənəvi dəyəyrlərinin yaradılması və inkişaf etdirilməsində ana dilinin müstəsna rol oynadığını deyən türk dünyasının lideri Heydər Əliyev Azərbaycan dilinin daha da zənginləşdirilməsi, dövlət dili statusunun qorunması sayəsində bir-birinin ardınca mühüm əhəmiyyət kəsb edən tədbirlər həyata keçirirdi. Ana dilində dərsliklərin və kitabların nəşrinin genişləndirilməsi, dilçi alimlərə qayğının göstərilməsi, belə tədbirlərdən idi. Hələ sovet dövründə kəskin təqiblərə və təzyiqlərə baxmayaraq ümummilli lider Heydər Əliyev ana dilinin inkişafına qətiyyətlə çalışırdı. Ulu öndər sovet rejminin tuğyan etdiyi bir vaxtda deyirdi ki, konstitusiya vətəndaşlara təhsil hüququ vermişdir. Bu hüquq ana dilində oxumaq

imkanı ilə təmin olunur. Beləliklə, SSRİ konstitusiyası qəbul edildikdən sonra müttəfiq Respublikaların konstitusiya layihələri dərc olunaraq ümumxalq müzakirəsinə verildi. Azərbaycan konstitusiyası layihəsinin ümumxalq müzakirəsinin yekunlarına həsr olunmuş iclasda ulu öndər Heydər Əliyev qətiyyətlə bildirmişdir ki, "Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət dili Azərbaycan dilidir". Bu təklif yekdilliklə qəbul edildi və Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət dili Azərbaycan dili oldu.

Təəssüflər olsun ki, müstəqillik əldə etdikdən sonra hakimiyyətə gələn və idarə etməkdə naşı olan dairələr ana dilimiz və milli hakimliyimizlə bağlı ümummilli maraqlarımıza zidd olan siyasət yürütdü. Lakin 1993–cü ildən iyununda hakimiyyətə gələn və milli məclisin sədri kimi fəaliyyətə başlayan Heydər Əliyev "Azərbaycan dili" və ya "Türk dili" məsələsini 1995-ci ilin oktyabr, noyabr aylarında xalqın müzakirəsinə verdi. Müzakirələrdə ziyalılarla yanaşı sadə xalq kütlələri də iştirak edirdi. Qızğın müzakirələrdən sonra 1995-ci ilin 12 noyabrında Milli Məclisdə böyük mütəfəkkir müdrikliyi ilə Heydər Əliyev müzakirələrə yekun verdi. Nəhayət bu məsələ Azərbaycan Respublikası konstitusiyasının 21-ci maddəsində öz

əksini belə tapdı". Azərbaycan Respublikasının dövlət dili Azərbaycan dilidir. Azərbaycan Respublikası Azərbaycan dilinin inkişafını təmin edir".

Hər bir xalqın özünəməxsusluğunu müəyyən edən başlıca ünsürlərdən biri onun dilidir.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin hazırlayıb həyata keçidiyi dil siyasəti, onun dövlət quruculuğu siyasətinin üzvi tərkib hissəsidir. Hər zaman dilimizin saflığı və zənginliyinin qorunmasında güclü siyasət aparan dahi siyasətçi öz nitqinin gözəlliyi ilə hamını valeh edirdi. Doğma ana dilimiz onun nitqində daha gözəl və axıcı səslənir. Azərbaycan dilinin ana dilimizin nə qədər zəngin ahəngdar olduğunu onun nitqi bir daha sübut edir. Heydər Əliyevin nitqi dağlardan axan şəffaf su qədər təmizdir, ana laylası qədər ülvidir. Ana südü qədər şəfavericidir.

Böyük şəxsiyyət, dünya şöhrətli siyasətçi müstəqil Azərbaycan dövlətinin xilaskarı ümumilli lider Heydər Əliyev haqqında yazmaq şərəfli və məsuliyyətlidir. Tarixdə özünün yeri olan xüsusi missiyalar yerinə yetirmək qüdrətinə malik olan dahilər əməllərinə görə bir-birinə bənzəsələr də, onların öz yaradıcılıq üslubları və xüsusi dəstxətləri olur. Ulu öndər Heydər Əliyevin də orjinal yaşam tərzi olmaqla yanaşı onda böyük

dövlət adamlarına xas olan nadir keyfiyyətlər cəmləşmişdir. Həm sovet dövründə, həm də Azəribaycan müstəqillik qazandıqdan sonra ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan dilinin qorunmasına və inkişafına xüsusi diqqət yetirmişdir.

1991-ci ildə latın qrafikalı Azərbaycan əlifbası qəbul olunsada, o, bütün gücü ilə işləyə bilmirdi. Yalnız ümumilli lider Heydər Əliyev bu məsələnin birdəfəlik həllinə nail olmuşdur. 2003-cü ildə yanvar ayının 2-də ümumilli lider Heydər Əliyevin fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının dövlət dili haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu qüvvəyə mindi. Həmin qanunda dövlətin ana dilinə qayğısı sahəsində əsas vəzifələr dəqiq şəkildə göstərilirdi. Heydər Əliyevin "Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçrilməsi haqqında" 12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı məqsədəuyğun tədbirlərdəndir. 2001-ci ilin 18 iyununda ümummilli liderimiz "Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi" haqqında fərman imzalamışdır. Bu tarixi sənəd diiimizin inkişafı və tətbiqi sahəsində meydana çıxan problemlərin həllində mühüm rol oynamışdır. Həmin fərmanda Azərbaycan Prezidentinin yanında Dövlət Dil Komissiyası yaradılması nəzərdə tutulurdu. Dünyanın heç bir yerində analoqu olmayan belə bir qrupun

yaradılması ana diıinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi işinə daha səmərəli şəkildə nəzarət etmək məqsədi daşıyırdı. 2001-ci ilin avqustun 9-da Azərbaycan prezidenti yaninda yeni fərman “Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqına” mühüm bir sənəd imzalandı.Bu fərmana əsasən Azərbaycan dili və günü təsis edildi.

Göründüyü kimi, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin Azərbaycan dilinin inkişafında gördüyü işlər əvəzolunmazdır. Onun ana dili haqqında dediyi kəlamlar ən gözəl söz inciləridir. Heydər Əliyev ana dilimiz haqqında demişdir: “Azərbaycan dili çox zəngin və ahəngdar dildir. Şəxsən mən öz ana dilimi çox sevir və bu dildə danışmağımla fəxr edirəm. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının gələcəyi üçün ən əhəmiyyətli vasitələrdən biri ana diimizin dövlət dilimizin inkişaf etdirilməsidir”.

Başqa kəlamda isə Heydər Əliyev belə demişdir:

“Müstəqil Azərbaycan respublikasının gələcəyi üçün ən gözəl vasitələrdən biri ana dilimizin, dövlət dilimizin inkişaf etdirilməsidir. Azərbaycan dilinin əsas sahibləri şair və yazıçılarımızdır, bizim qələm çalan ziyalılarımızdır”.

Bəli! Ümumilli lider türk dünyasının ulu öndəri Heydər Əliyev hər zaman ziyalılara yüksək qiymət

vermişdir. Çünki o, çox gözəl bilirdi ki, xalqın dilinin, mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsi üçün ziyalı təbəqənin inkişafına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Bundan başqa dahi siyasətçi hələ Sovet dövründə ali məktəblərə Ana dili və Ədəbiyyat ixtisası üzrə tələbə qəbulunun sayını artırmışdır.Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra isə bütün ixtisas qruplarında Azərbaycan dili fənnindən imtahan verilir. Məhz buna görə də Azərbaycan dilçiliyi sahəsində görkəmli alimlər yetişir.

Heydər Əliyev bunu öz nitqində belə ifadə etmişdir:

“Hər bir xalq öz dili ilə yaranır. Ancaq xalqın dilini yaşatmaq, inkişaf etdirmək və dünya mədəniyyəti səviyyəsinə qaldırmaq xalqın qabaqcıl adamlarının, elm, bilik xadimlərinin fəaliyyəti nəticəsində olur. Dil böyük sərvərtdir. Ədəbi dilin tərəqqisi olmadan mənəvi mədəniyyətin tərəqqisi mümkin deyildir”.

Göründüyü kimi, ulu öndər Heydər Əliyev ana dilimiz olan Azərbaycan dilini yüksək qiymətləndirmişdir. O, öz çıxışlarında dilimizin nə qədər səlis və hikmətli olduğunu sübut etmişdir. Elə bizim ana dilimizi gözəlləşdirən Heydər Əliyev nitqidir. Azərbaycan dilinin gözəlliyini zənginliyini bilmək üçün Heydər Əliyevin çıxışlarını dinləmək lazımdır. Sanki, ana dilimiz onun dilində yaranmış,

formalaşmışdır. Haradan qaynaqlanır bu qədər axıcılıq, rəvanlıq. Əlbəttə ki, vətənə, doğma yurda bağlılqdan. Onun dilində bütün kəlmələr şirindir. Çünki bu kəlmələr səmimi fikirlərin məhsuludur. Bütun kəlmələr sanki bir xəzinədir.Mən fəxr edirəm ki, Mən Azərbaycanlıyam ifadəsi kimi.

Mənbələr:

1) Ayşən Sadıllı, Ümummilli lider Heydər Əliyev və Azərbaycan dili, Bakı – Mütərcim – 2011.

2) *Mübariz Yusifov*, “Dahi şəxsiyyətin nitq fenomenli- yi” (1997).

Səidə Mürsəlova,

Göygöl rayonu,
Azərbaycan dili və ədədbiyyat müəllimi

Heydər Əliyev Məktəbi

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əbədi olacaqdır, sarsılmaz olacaqdır və Azərbaycanın bugünkü gənc nəsli gələcək Azərbaycanı yüksəklərə qaldıracaqdır.

Heydər Əliyev

Tarixdə elə şəxsiyyətlər olur ki, onların həyat və fəaliyyəti bütöv bir xalqın, dövlətin inkişaf yolunu müəyyənləşdirir. Illər keçdikcə böyük şəxsiyyətlər dövrünün fövqünə yüksələrək, layiq olduqları yeri tuturlar. Lakin bəzən şəxsiyyətin tarixdə yerini müəyyənləşdirmək üçün zamana ehtiyac qalmır. Bu cür fenomenal insanlar bütövlükdə xalqın, millətin adını özündə ifadə edirlər. Belə nadir şəxsiyyətlərdən biri ötən əsrin yeni minilliyin görkəmli, siyasi və dövlət xadimi, xalqımızın ümummilli lideri, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevdir.

Azərbaycanın son otuz ildən artıq bir dövrünü əhatə edən tarixi taleyi Heydər Əliyevin adı ilə qırılmaz tellərlə bağlıdır. Bu illər ərzində xalqın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının bütün sahələrində dirçəliş məhz onun adı ilə əlaqədardır.

Heydər Əliyev rəhbərlik etdiyi bu dövr ərzində daim tərəqqisi üçün çalışdığı, zəngin mədəniyyəti, böyük tarixi keçmişi ilə həmişə qürur duyduğu və gələcək nəsillərin taleyi üçün düşündüyü doğma yurdu Azərbaycanı bir dövlət kimi zamanın ağır və sərt sınaqlarından çıxarmışdır. O, siyasi və dövlət xadimi, xalqın lideri olaraq hələ sağlığında canlı əfsanəyə çevrilmişdir. Bütün dünya azərbaycanlıları ümummilli liderin heyranlıq doğuran siyasi fəaliyyətini həmişə alqışlamışlar.

Azərbaycan xalqı milli dövlətçiliyin dağılmaq təhlükəsi qarşısında qaldığını gördüyü və artıq ən ağır günlərini yaşadığı bir zamanda – 1993-cü ilin iyununda mövcud hakimiyyətin dəyişilməsini tələb etmiş və həmin vaxtdan taleyini yenə Heydər Əliyevə etibar etmişdir. Xalqının belə bir dar gündə qaldığını görüb onun təkidli dəvətini qəbul edən Heydər Əliyev Azərbaycanda yenidən böyük siyasətə qayıtmışdı. Xalq onun bu qayıdışını ümid və sevinclə qarşılamış, həmin günü isə Milli Qurtuluş günü kimi müstəqil Azərbaycanın tarixinə yazmışdır.

Heydər Əliyev birinci dəfə hakimiyyətə gələndə, yəni 1969-cu illərin axırlarında da Azərbaycan iqtisadi və mədəni tənəzzül dövrünü yaşayırdı. O zaman məhz Heydər Əliyevin gəlişi ilə cəmiyyət həyatının bütün

sahələrində sürətli yüksəliş, milli ruhun inkişafı və mənəviyyatın tərəqqisi dövrü yaşanmışdı.

Heydər Əliyev ikinci dəfə hakimiyyətə gəldikdə də yenə özünün siyasi bacarığı gücünə ölkəni vətəndaş müharibəsi təhlükəsindən, ictimai-siyasi pərakəndəlikdən xilas edə bilmiş və cəmiyyətin məqsədini, qayəsini öz varlığında, özünün güclü siyasətində təzahür etdirərək, doğma xalqını yenidən vahid bir məfkurə ətrafında səfərbər edib, onun qəlbində sabaha inam hissi yaratmağı bacarmışdı.

Bütün bu illər ərzində əsl rəhbər kimi məhz Heydər Əliyev Azərbaycan həqiqətlərini qətiyyətlə bütün dünyaya tanıda bilmişdir. Azərbaycan yalnız Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra özünün geosiyasi imkanlarını gerçəkləşdirməyi bacarmışdır. Heydər Əliyevin siyasi zəkası sayəsində Azərbaycanın beynəlxalq aləmdən təcrid olunmaq təhlükəsi arxada qalmışdır.

Dünya siyasət meydanında cərəyan edən proseslərə təsir baxımından Azərbaycan rəhbəri həmişə öz sözü, öz çəkisi, öz sanbalı ilə seçilmişdir. Ümumxalq məhəbbəti qazanan Heydər Əliyevin bitməz-tükənməz enerjisi xalqı yaradıcılıq uğurlarına ruhlandırmışdır.

Tarixin yetirdiyi görkəmli şəxsiyyətlərdən olan Heydər Əliyevin parlaq siyasi zəkası sayəsində iki

əsrin və iki minilliyin qovuşuğundakı Azərbaycan öz milli-mənəvi dəyərlərini qoruyaraq üçüncü minilliyə inamla qədəm qoymuşdur. Heydər Əliyevin zəkası bütün sədləri yararaq və qarşıya çıxan heç bir çətinliyə baxmayaraq, Azərbaycanı olduqca mürəkkəb zamanın dalğaları arasından salamat çıxarıb ona həm bölgədə, həm də dünyada layiqli yer qazandırmışdır. Olduqca mürəkkəb bir dövrdə xalqın xidmətində dayandığını nümayiş etdirən Heydər Əliyev bir çox siyasi xadimin edə bilmədiyini və edə bilməyəcəyini gerçəkləşdirmiş, müasir dünyanın ən aktual çağırışlarına cavab vermək bacarığı ilə XX vəXXI əsrlərin tanınmış siyasi xadimləri sırasında həmişəlik öz layiqli yerini tutmuşdur. Xalqımızın yetirdiyi nadir dövlət xadimlərindən olan Heydər Əliyev yaşadığı fırtınalı həyatı boyu hər zaman xalqını, vətənəni düşünmüşdür. Onun ürəyi Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, doğma xalqının xoşbəxtliyi üçün çırpınmışdır. Heydər Əliyev bir dövlət başçısı kimi Azərbaycanın ən çətin anlarında onu xilas etmək üçün misilsiz fədakarlıqlar göstərmiş, ölkəsini bəlalardan qurtarmağı bacarmışdır. Təbiətin ona bəxş etdiyi bir çox nadir keyfiyyətlər sayəsində Heydər Əliyev uzaqgörən şəxsiyyət kimi tarixi hadisələrin gedişini irəlidən müəyyən edə bilir, milli tarix üçün olduqca

böyük əhəmiyyət daşıyan qərarlar qəbul edilən zamanı əsl vətənpərvər mövqeyi nümayiş etdirir, tam qətiyyətlə hərəkət etməyi bacarırdı.

Azərbaycan dövlətinin başçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi Heydər Əliyevin çoxəsrlik dövlətçiliymiz tarixində müstəsna yeri vardır. Heydər Əliyevin fəliyyəti öz əhəmiyyəti baxımından Azərbaycanın hüdudlarından çox-çox kənarlara çıxır. Müasir dövürdə nəinki Azərbaycanda,hətta bütün postsovet məkanında, eləcə də dünyada gedən prosesləri Heydər Əliyevin şəxsiyyətindən və fəaliyyətindən kənarda təsəvvür etmək mümkün deyildi.

Müasir Azərbaycanda dövlət quruculuğunun,iqtisadi dirçəlişin, siyasi şüurun, siyasi həyatın son otuz ildən artıq bir dövrünü əhatə edən zaman kəsiyi böyük siyasət xadimi kimi tanınan və dərin zəkaya, ensiklopedik biliyə, geniş dünya görüşünə malik olan tarixi şəxsiyətin-Heydər Əliyevin adı, əməli fəaliyyəti ilə gerçəkləşdirdiyi konkret işlərlə bağlıdır.

Heydər Əliyev zəmanəmizin böyük filosofu və mütəfəkkiri idi. O,öz zəkası, siyasəti və zəkası sayəsində yeni Azərbaycanı yaratmış, onu gələcəyə aparan yolları müəyyən etmişdir. Heydar Əliyevin

rəhbərliyi altında Azərbaycan dövlətinin xarici siyasəti, dünyanın aparıcı dövlətləri və beynəlxalq təşkilatları ilə əlaqələri milli maraqlara əsaslanan xətlə inkişaf etməyə başlamışdır. Onun fəal diplomatiyası nəticəsində Azərbaycan dünyanın demokratik dövlətlərinin ölkəmizə münasibətinin əsaslı sürətdə dəyişilməsinə nail ola bilmişdir.

Heydər Əliyevin 1992-ci ildən başlayaraq türkdilli dövlətlər arasında iqtisadi, siyas ədəbi-mədəni əlaqələrin genişləndirilməsi və möhkəmləndirilməsi və mphkəmləndirilməsi sahəsində də gərgin fəaliyyət göstərmişdir. O,bütün türk dünyasının ən nüfuzlu şəxsiyyəti kimi şöhrət qazanmışdır.

Tarixin amansız və sərt sınaqları dövründə dünyanın ayrı-ayrı ölkələrinə səpələnərək yaşamaq məcburiyyətində qalmış azərbaycanlıların birlik və həmrəyliyinin əldə edilməsi işində Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri vardır. O, dünya azərbaycanlıların təşkilatlanması və onların bir Vətən –müstəqil Azərbaycan ətrafında sıx birləşməsi üçün daim və əzimlə səy göstərmiş və bu istiqamətdə son dərəcə qiymətli qərarlar qəbul etmişdir.

Heydər Əliyev bizim dahi müasirimizdir. Bu faktın özü hər bir azərbaycanlı üçün qürur və iftixar mənbəyidir. Əliyev taleyin xalqımıza bəxş etdiyi

böyük tarixi şəxsiyyətdir. Bütün mənalı həyatını öz xalqına bəxş etmiş Heydər Əliyevin siyasi dövlət xadimi kimi zəngin fəaliyyəti Azərbaycan xalqının tarixində dərin iz buraxmışdır.

Azərbaycan xalqının milli lideri, müdrik rəhbər və dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin əziz xatirəsi qədirbilən Azərbaycan xalqının qəlbində yaşayacaqdır.

Azərbaycan xalqı tarixi bir hadisəni-müstəqil dövlətimizin memarı və qurucusu,dünya azərbaycanlarının milli iftixarı, təhsil quruculuğu stragiyasının müəllifi, uşaqların, gənclərin böyük dostu, ümummilli lider Heydər Aliyevin anadan olmasının 90-cı ildönümünü qeyd etməyə hazırlaşır.Ölkəmizin ictimai-siyasi və mədəni həyatının bütün sferalarında olduğu kimi,təhsil sahəsində də bu əlamətdar günü ulu öndərin adına və əməllərinə layiq səviyyədə qarşılamaq üçün silsilə tədbirlər planı işlənib ardıcıl olaraq həyata keçirilməkdədir.

Bu gün nə qədər ağır olsa da, böyük siyasətçi və dövlət adamı Heydər Əliyev haqqinda keçmiş zamanda danınşmaq məcburiyyətindəyik. Bu dahi şəxsiyyətin zəngin həyat yolu, coşqun siyasi və dövlətçilik fəaliyyəti barədə minlərlə görkəmli siyasətçinin dediklərinə nəsə əlavə etmək çox çətin, məsuliyyətli

olduğu qədər çox şərəflidir. İnanıram ki, Heydər Əliyev barədə nə qədər yazılsa da azdır. Çünki Heydər Əliyev fenomenal şəxsiyyət, dünyamiqyaslı dövlət adamı, siyasət nəhəngi idi. O, sözün həqiqi mənasinda uzaqgörən İNSAN, müdrik rəhbər idi. Onun iti zəkası, dərin intellekti, yenilməz məntiqi, aydın nitqi, fenomenal yaddaşı, geniş dünyagörüşü hamıda heyrət doğururdu. Heydər Əliyevin dünyanın aparıcı siyasi və dövlət xadimləri arasında müstəsna yeri vardı. O, hamının nümunə götürə biləcəyi tarixi şəxsiyyət idi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin irsi xalqmızın milli sərvətidir və bu tükənməz xəzinədən hamıya-hər bir siyasətçiyə, dövlət adamına, iqtisadçıya, diplomata, elm, təhsil və mədəniyyət xadiminə, bütövlükdə hər bir ölkə vətəndaşına pay düşür. Tarixi həqiqətdir ki, hər bir azərbaycanlı, o cümlədən, çoxminli təhsil işçiləri, çoxmilyonlu şagird və tələbə kontingenti həm bu gün, həm də gələcəkdə indi artıq tarixə qovuşmuş bu xəzinədən- dahi Heydər Əliyev irsindən bəhrələnəcək, bu və ya digər taleyüklü problemin həllində Heydər Əliyev zəkasının nurundan, zəngin və çoxcəhətli irsindən faydalanacaq.

Böyük iftixar hissi ilə bildirirəm ki, müstəqil Azərbaycanda təhsil quruculuğu və islahatlarının memarı və qurucusu ümummilli lider Heydər

Əliyevdir. Onun rəhbərliyi ilə hazırlanan, təsdiq olunaraq həyata vəsiqə alan və icrası bu gün də uğurla davam etdirilən "Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində İslahat Proqramı" nın ideya-nəzəri əsaslarını, təhsil islahatları konsepsiyasının və təhsil quruculuğu strategiyasının prioritet istiqamətlərini böyük öndərin irəli sürdüyü fikir və müddəalar təşkil edir.

Əsası ümummilli liderr Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan təhsil quruculuğu strategiyası hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən ölkəmizin davamlı sosial-iqtisadi inkişafı strategiyası çərçivəsində uğurla davam və inkişaf etdirilməkdədir. Son illərdə Prezident İlham Əliyevin təhsil sisteminə qayğı və diqqəti sayəsində əsaslı nailiyyətlər qazanılmış, Azərbaycan təhsilinin aydın sabahını təmin edəcək çoxsaylı İnkişaf Proqramları təsdiq olunaraq onların icrasına başalanılmış, milli təhsilimizin davamlı inkişafına yönələn silsilə tədbirlər görülmüşdür.

"Azərbaycanın gələcək inkişafı məhz təhsillə bağlıdır" deyən möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin qayğı və himayəsi altında təhsilin məzmunca yeniləşdirilməsi, ümumi təhsilin milli kurrikulumunun hazırlanması və təsdiq olunması, yeni proqram və dərsliklərin hazırlanması, nəşri, təhsil müəssisələrinin

maddi–texniki və tədris-metodiki bazasının möhkəmləndirilməsi, tədris müəssisələrinin müasir informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təmin edilməsi, təhsildə beynəlxalq əlaqələrinin genişləndirilməsi, təhsil sistemində məqsədli İnkişaf Proqramlarının həyata keçirilməsi yolu ilə təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi və s. Bu kimi prioritet istiqamətlər üstünlük təhsil etmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin haqq dünyasına qovuşmasından 10 il keçsə də, o, hər zaman bizimlədir, ulu öndərin ölməz ideyaları daim yaşayır və qalib gəlir. Azərbaycanın dünəni də, bu günü də, sabahı da bu böyük İNSANın adı və əbədiyaşar əməlləri ilə bağlıdır. Həyatımızın elə bir sahəsi yoxdur ki, orada Heydər Əliyev dühası, Heydər Əliyev qayğısı, Heydər Əliyev yanğısı silinməz izlər qoymasın, Heydər Əliyev nurundan, işığından ora pay düşməsin. Əslində Heydər Əliyevin varlığı Azərbaycan üçün taleyin Tanrı payı idi...

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Prezident 93-97-Bakı “West Print Digital Center” nəşriyyatı,1998.

2. “Azərbaycan müəllimi” qəzeti-10 iyun 2011-ci il.

3. “Azərbaycan müəllimi” qəzeti-25 yanvar 2013-cü il

Sevinc Abbasova

Göygöl şəhəri,
Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi

Heydər Əliyev ideyalarinin şagirdlərin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunmasinda rolu

"Hamımızın ümumi vəzifəmiz xalqımızda vətənpərvərlik, Vətən torpağına, millətə sədaqət, Vətən uğrunda şəhidliyə hazır olmaq hisslərini formalaşdırmaq, inkişaf etdirmək və təbliğ etməkdir"

Heydər Əliyev

Biz XXI əsrin insanlarıyıq. Bu gün doğulan, dünyaya gələn uşaqlar, millətimizin gələcəyidir. Onların təlim-tərbiyəsinə, sağlamlığına düzgün münasibət bəşəriyyətin parlaq gələcəyinin təminatıdır. XXI əsrdə yaşayacaq nəsillərin təlim-tərbiyəsinin, sağlamlığının, xoşbəxt həyatının təməli bu günümüzdən başlayır. Məktəb şagirdləri dərin və hərtərəfli biliklərlə təmin etməli, onlarda bilik, bacarıq və vərdişlər formalaşdırmalı, yüksək mədəniyyətə, mütərəqqi dünyagörüşə malik olan şəxsiyyət yetişdirməlidır. Uşaqların vətənpərvərlik tərbiyəsi ailədə, tərbiyə müəssisələrində və orta ümumtəhsil məktəbində uşaq və yeniyetmələrə verilən vahid tərbiyə işinin vacib tərkib hissəsidir.

Vətəndaş tərbiyə etmək mənsub olduğu dövlətin inkişafına çalışan, mənafeyini gözləyən, onun

təhlükəsizliyi üçün məsuliyyət daşıyan, dövlətin cari və perspektiv işlərində iştirak edən insan yetişdirmək deməkdir. İnsanın ən ali və əzəli hisslərindən olan vətənpərvərlik hər kəsin doğulub boya-başa çatdığı elə, obaya, torpağa, vətəndaşı olduğu ölkəyə məhəbbətdən qaynaqlanır. Vətənpərvərlik həm də Vətənin naminə çalışmaq, Vətəni qorumağa hər an hazır olmaq, onun yolunda qəhrəmanlıqlar, fədakarlıqlar göstərmək, Vətənin, xalqın hər bir uğuruna sevinməkdir. Vətənə məhəbbət hissi gənclərin dövlət dilinə, milli musiqiyə, folklora, mənsub olduğu dini dəyərlərə, tarixi ənənələrə bağlılığında, ölkə ərazisinin bütövlüyünün qorunmasına hazır olduğunu əməli işlə sübut etməlidir. Vətənin tərəqqisi naminə çalışmaq üçün gənclər müəyyən sənətə, peşəyə sahib olmalıdır Onlar dövlət quruculuğunda fəal iştirak etməklə elmə yiyələnməli, geniş dünyagörüşə malik olmalı, əməyi sevməli, Vətənin maddi və mənəvi sərvətlərini qorumaq, iqtisadi qüdrətinin yüksəlməsinə nail olmaq, baş verə biləcək iğtişaşlara, təxribatlara və təbii fəlakətlərə qarşı həmişə mübarizəyə hazır olmalıdır.

Vətənpərvərlik insanı səciyyələndirən ən mühüm keyfiyyətlərdən olduğundan onun böyüməkdə olan nəslə aşılanması, uşaq, yeniyetmə və gənclərin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsi həmişə təlim-tərbiyə

işinin ən mühüm istiqamətlərindən, biz müəllimlərin ən vacib vəzifələrindən olub. Tərbiyənin əsas məqsədi kamil şəxsiyyət-insan-vətəndaş yetişdirməkdir. Vətəndaş tərbiyə etmək mənsub olduğu dövlətin inkişafına çalışan, mənafeyini gözləyən, onun təhlükəsizliyi üçün məsuliyyət daşıyan, dövlətin cari və perspektiv işlərində iştirak edən insan yetişdirmək deməkdir.

İnsan fərd kimi doğulub, vətəndaş kimi fəaliyyət göstərərək tərbiyə-təhsil prosesində, əmək prosesində vətəndaş hazırlığı keçir. Əsl vətəndaş dedikdə, bilavasitə vətənə, dövlətə gərəkli fəaliyyəti ilə xidmət edən, böyük mənəvi keyfiyyətlərə malik olan insan nəzərdə tutulur.

Ulu öndərimiz, Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev məhz buna görə də vətənpərvərlik tərbiyəsinə, uşaq və gənclərin vətənpərvər ruhda böyüməsinə xüsusi əhəmiyyət verir və bunu çıxışlarında dönə-dönə biz müəllimlərə tövsiyə edirdi. Təhsil işçiləri ilə görüşlərinin birində böyük öndər demişdir:

"Bizim gənclər, təhsil alan nəslimiz gərək məktəblərdə ilk addımlarından vətənpərvərlik əhvali-ruhiyyəsi ilə tərbiyə olunsun. Bütün dərslər, xüsusən də humanitar fənlər gərək gənclərimizə Vətənə sədaqət, vətənpərvərlik ruhu aşılasın, tərbiyə etsin!"

.Biz müəllimlər öz fəaliyyətimizdə ulu öndərimizin bu tövsiyəsini həmişə diqqət mərkəzində saxlayır və ona əməl etməyə çalışırıq. Vətənə sevgi ailədən, məktəbdən başlayır İnsanın ən ali və əzəli hisslərindən olan vətənpərvərlik hər kəsin doğulub boya-başa çatdığı elə, obaya, torpağa, vətəndaşı olduğu ölkəyə məhəbbətdən qaynaqlanır. Lakin vətənpərvərlik təkcə Vətəni sevmək deyildir. Vətənpərvərlik həm də Vətənin naminə çalışmaq, Vətəni qorumağa hər an hazır olmaq, onun yolunda qəhrəmanlıqlar, fədakarlıqlar göstərmək, Vətənin, xalqın hər bir uğuruna sevinməkdir. Bu hiss insanda anadangəlmə olsa da, biz müəllimlər tərəfindən tədris prosesində daha da möhkəmlənir.

Azərbaycan müəllimi gələcəyimiz olan gənc nəslin vətənə məhəbbət, xalqa, elinə və obasına hörmət, soykökünə, öz ata-babalarının ənənələrinə sədaqət ruhunda tərbiyə olunmasına həmişə böyük məsuliyyətlə yanaşmış və ona həyati əhəmiyyətli məsələ kimi baxmışdır. Bu bir həqiqətdir ki, vətənpərvərlik insanda fədakarlıq, qəhrəmanlıq və məğlubedilməzlik hissi yaradır, apardığı mübarizədə onda inam hissini gücləndirir. Azərbaycan xalqı qəhrəman xalqdır. Və bu xalq öz vətənini göz bəbəyi kimi qorumağa hazır olan mətin gənclər yetirmişdir.

Erməni qəsbkarlarına qarşı ölüm-dirim savaşında həlak olmuş qəhrəmanlarımızın ibrətamiz həyatı, şəxsi nümunəsi apardığımız hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi işində ön plana keçməlidir Belə qəhrəmanlardan biri olan məktəbimizin yetirməsi Tofiq Məmmədovdur .Bakı şəhəri Səbail rayonunda yerləşən 239 nömrəli məktəbimiz onun adını daşıyır.Onun keçdiyi qəhrəmanlıq yolu şagirdlərimizə bir örnəkdir. Məktəbimizdə tədris olunan bütün fənlər gənclərdə hərbi-vətənpərvərlik hissləri aşılayır. Məktəbimizdə hər il Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə nəzərdə tutulmuş tarixi günlər, bayramlar, yubileylər yüksək səviyyədə həyata keçirilir .Umummilli Liderimiz Heydər Əliyevin xatirə gününə həsr edilmiş tədbirlər məktəbimizdə artıq ənənə halını almışdır. Hər il məktəbimizdə Umummilli lider Heydər Əliyevin xatirsəsinə həsr olunmuş tədbirlər şagirdlərin bir şəxsiyyət kimi yetişməsində böyük rol oynayır. Bu ildə Umummilli liderimiz Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyinə hazırlaşırıq.

Şagirdlərin bir şəxsiyyət kimi yetişib tərbiyə olunmasında asudə vaxt da böyük rol oynayır

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev göstərirdi ki, “Asudə vaxt problemdir, bunun həll edilməsi ailə və şəxsiyyətin, kollektivin və bütövlükdə cəmiyyətin

mənəvi sağlamlığını möhkəmləndirməyə kömək edir". Bu baxımdan məktəblilərin asudə vaxtının düzgün qurulmasında ‚Gənclərin narkomaniyadan, QİÇS-dən və digər zərərli vərdişlərdən qorunması istiqamətində tədbirlər aparmaqla yanaşı, metodik tövsiyə və kitabçalarından, əyani təşviqat vasitələri: plakatlar, bukletlərdən və s istifadə edirik.

Təbiət fənnlərinin tədrisi zamanı şagirdlərə çatdırıram ki, doğma Vətənimiz Azərbaycan Yer kürəsinin yaşayış üçün ən əlverişli coğrafi nöqtələrindən birində yerləşir. Təbii şəraitinə görə də ölkəmiz çox əlverişli olub dağlıq və düzənliklərdən, çöl və meşəliklərdən ibarətdir. Yaşayış üçün əlverişli iqlimə və təbii şəraitə malik olduğundan Azərbaycan ən qədim insan məskənlərinin olduğu ölkə kimi tanınır. Vətənimiz yeraltı və yerüstü sərvətlərlə zəngindir. Dünyada Azərbaycan öz nefti ilə tanınırÖlkəmiz, onun təbiəti, təsərrüfatı, təbii sərvətləri haqqında olan biliklər şagirdlərdə dərin iftixar hissi yaradır, onlarda vətənpərvərlik hissini daha da gücləndirir. Mən çox vaxt dərsliklərdə verilən həmin mətnlərlə kifayətlənmir, daha geniş məlumatlar əldə edərək şagirdlərə çatdırır, onların özlərini müstəqil çalışmaq, axtarışlar aparmaq yolu ilə belə məlumatlar toplamağa sövq edirəm. Təbii ki, şagirdlərin özlərinin bu

istiqamətdə axtarışları onlara daha çox tərbiyəvi təsir göstərir Şagirdlərin iştirakı ilə bir sıra milli və dövlət bayramlarımıza həsr olunmuş tədbirlər keçirirəm. Belə tədbirlər emosional ruhda kökləndiyindən şagirdlərin vətənpərvərlik tərbiyəsinə daha güclü təsir edir. Təcrübəmdən bu qənaətə gəlmişəm ki, göstərilən istiqamətlərdə şagirdlərlə aparılan vətənpərvərlik tərbiyəsi işi onların Vətənə məhəbbət və sədaqət ruhunda böyüмələrinə, xalqımıza xas olan ən yaxşı mənəvi və əxlaqi keyfiyyətlərəyiyələnmələrinə müsbət təsir göstərir.Tədris prosesində şagirdlərdə iqtisadi biliklər üzrə tərbiyə formalaşdırıram.Bu məqsədlə müxtəlif üsullardan və tədbirlərdən istifadə etməklə şagirdlərdə ictimai əmlaka,maddi nemətlərə qayğıkeş münasibət və,ekoloji tərbiyəi nin formalaşdırılması şagirdlərdə ətraf mühitə hörmət ,doğma təbiətə məhəbbət ətraf mühitə davranış qaydaları haqqında biliklər, təbiətin qorunması təbiət guçələrinin yaradılması təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə və ətraf mühitin mühafizəsi ətraf mühitin öyrənilməsinə maraq və meylin inkişaf etdirilməsi dair müxtəlif metodlardan istifadə edirəm. Yanacaq energetika sənayesinə aid olan biliklərin tədrisi zamanı Umummilli liderimiz Heydər Əliyevin xidmətlərinə istinad edərək şagirdlərdə təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə iqtisadi sahədə əldə

olunmuş uğurlara əsasən vətəndaşlıq tərbiyəsi formalaşdırıram.Ümummilli liderimiz Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi əbədi varlığını təmin etmişdir. Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev Azərbaycanda sosial-iqtisadi və ictimai-siyasi sabitliyi təmin etməklə, hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində mühüm ardıcıl tədbirlər həyata keçirməklə müstəqilliyi qorumağın nümunəsini yaratmışdır.

1994-cü ildə Əsrin müqaviləsinin imzalanması gənc Azərbaycan Respublikasının dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasında, onun tranzit potensialının artmasında mühüm addımdır. Bu müqavilə Şərqlə Qərb arasında əməkdaşlıqda Azərbaycanın regiondakı liderliyini təmin etmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin ölkəmizə rəhbərliyinin ikinci dövründə yüzlərlə müəssisə bərpa edilmiş, yeni sənaye obyektləri işə salınmışdır.

Qərblə Şərq arasında olduqca əlverişli geosiyasi və strateji mövqeyə malik olan Azərbaycan qədim İpək Yolunun üzərində – dünya nəqliyyat sisteminin kəsişmə nöqtəsində yerləşir və bu olduqca mühüm əhəmiyyətə malikdir. Xalqımızın böyük oğlu Heydər Əliyevin uzaqgörənliklə irəli sürdüyü qədim İpək Yolunun bərpası ideyası, 1993-cü ilin mayında Traseka Proqramının qəbulu Azərbaycanın Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizinə cəlb edilməsində, nəticə

etibarilə, onun iqtisadi potensialının artmasında mühüm rol oynamışdır. 1996-cı ilin dekabrında Azərbaycan, Gürcüstan və Ukrayna dövlət başçıları Avrasiya dəhlizinin yaradılması haqqında saziş imzalamışlar. 1998-ci ilin sentyabrında Bakıda İpək Yolunun bərpası ilə bağlı 33 ölkənin, 13 beynəlxalq təşkilatın iştirakı ilə keçirilən konfrans Azərbaycanın dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasını daha da sürətləndirmiş, onun dinamik və ahəngdar inkişafını təmin etmişdir. 1999-cu il noyabrın 18-də ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşünün gendişində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev, Gürcüstanın Prezidenti Eduard Şevardnadze və Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti Süleyman Dəmirəl "Xam neftin Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan və Türkiyə Cümhuriyyətinin ərazilərilə Bakı-Tibilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri vasitəsilə nəql edilməsinə" dair saziş imzalamışlar. Eyni zamanda Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan, Türkiyə Cümhuriyyəti, Qazaxıstan Respublikası və Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidentləri bu layihəni dəstəkləyən "İstanbul Bəyannaməsini" imzalamışlar. Bununla da Azərbaycanın uzunmüddətli siyasi, iqtisadi mənafelərinin təmin edilməsi, genişmiqyaslı beynəlxalq əməkdaşlığın həyata keçirilməsi, eyni zamanda regionda sülhün, sabitliyin

və təhlükəsizliyin bərqərar edilməsi üçün Heydər Əliyev tərəfindən növbəti mühüm addım atılmışdır.

Ulu öndərin əsasını qoyduğu siyasət ölkəmizin iqtisadi inkişafını təmin etmiş, dünya iqtisadiyyatında Azərbaycan modelinin yaranması ilə nəticələnmişdir. Dünyanın aparıcı ölkələrini iqtisadi böhran bürüdüyü, kreditlərin azaldığı, sosial ödənişlərin məhdudlaşdığı bir zamanda Azərbaycanda iqtisadi inkişaf tempi artmaqdadır.

Bu gün gənc nəslin bir vətəndaş kimi düzgün yetişdirilməsi ölkə siyasətində önəmli yer tutur. Əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş gənclər siyasətinin prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Mənbələr:

1. Quliyev Ə.M. Türk oğlu 17-ci... hücuma hazır ol!.-B.: Adiloğlu, 2003.-462
2. Məmmədova Ş. Anaların fəryadı- B.: Gənclik, 2006.-508 s.
3. İmanov V. Hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi ordumuzun döyüş ruhunu yüksəldir – Xalq qəzeti, 10 yanvar, 2008

Nübar Qayıblı,

Bakı şəhəri, orta məktəb müəllimi

Heydər Əliyev və Müstəqil Azərbaycan

Həyatda hər şeyi zövqə və imkanlara görə dəyişmək olur, bircə Vətəndən və anadan başqa. Vətəni və ananı seçmirlər. Bunların hər ikisi tale töhfəsidir, alın yazısıdır. Yer üzünün bütün xalqları "Vətən" sözünün müqəddəsliyinə uyğun epitet axtaranda "Ana Vətən" deyiblər. Onlar qoynunda yaşadıqları torpağa "Ana Vətən" deyən elə bil ki, düşünüb – daşınıblar. Başqa cür ola da bilməz. Çünki, Vətən bəşər övladının şan – şərəfi, qeyrəti və namusudur.

Bu gün dünyada elə xalq tapmaq çətindir ki, hansısa mürəkkəb mərhələdə onun taleyində müstəsna rol oynamış sabit və davamlı dövlətçilik ənənələri formalaşdırmış şəxsiyyətləri olmasın. Belə seçilmiş liderlərin mənalı və zəngin həyat səhifələrini vərəqləyərək onların mənsub olduğu xalqların dövlətçilik ənənələri, tarixi inkişaf səviyyəsi barədə də aydın təsəvvür yaranır. Bu nöqteyi nəzərdən Azərbaycan xalqının ümumilli lideri Heydər Əliyevin yüksək idarəçilik keyfiyyətlərinə malik qurucu, yaradıcı şəxsiyyət olduğu tam təsdiqini tapır. Ulu öndər xalqın ən çətin sınaqlarla üz- üzə qaldığı zamanlarda onun milli kimliyinin ən ali müqəddəs rəmzinə çevrilmiş dövlətçiliyi hər cür qəsdlərdən qorumaqla

vətəndaş sülhünü, həmrəyliyini təmin etməklə, ictimai – siyasi sabitliyin, tərəqqi və inkişafın qarantına çevirməklə bizlərə Azərbaycan adlı qüdrətli bir əsər bəxş etmiş, bununlada çağdaş tariximizdə əbədi yaşarlıq hüququ qazanmışdır.

Heydər baba vicdanında namus, din,
Dosta hörmət, düşmənlərə qəzəb, kin
Atillanın, Teymur Xanın, Babəkin
Qeyrətidir damarında çağlayan
Səni xalqa, xalqı sənə bağlayan.

Bütün dünyada tanınmış siyasətçi və dövlət xadimi Heydər Əliyev haqqında inşa yazmaq o qədər də asan deyil. Bu gün nə qədər ağır olsa da, böyük siyasətçi və dövlət xadimi Heydər Əliyev haqqında keçmiş zamanda danışmaq məcburiyyətindəyik. Bu dahi şəxsiyyətin zəngin həyat yolu, coşqun siyasi və dövlətçilik fəaliyyəti barədə minlərlə görkəmli siyasətçinin dediklərinə nəsə əlavə etmək çətin və məsuliyyəti olduğu qədər də çox şərəflidir. İnanıram ki, Heydər Əliyev haqqında nə qədər yazılsa da azdır. Çünki, Heydər Əliyev dünya miqyaslı dövlət adamı, siyasət nəhəngi idi. O, hamının nümunə götürə biləcəyi tarixi şəxsiyyət idi.

Sən elə bir qüvvəsən
Küləklər neyləyəcək?!

Nə qədər bu millət var,
Nə qədər Azərbaycan
Heydər xalqın deyəcək
Xalq Heydər söyləyəcək!

Müstəqil dövlətin banisi, Qafqazın ən əsas şəxsiyyəti olmağı, xalqın inamını, sevgisini qazanmağı heç kəs bacara bilmir. Bir dövləti dağılmaqdan qurtarmağa, törədilmiş qırğınları bütün çılpaqlığı ilə dünyaya göstərməyə hər insan cəsarət edə bilmir. Amma Heydər Əliyev uzaqgörənliyi, müdrikliyi sayəsində Azərbaycan xalqının rifahı naminə önünə qoyduğu ali məqsədlərə nail oldu. Çox insanlara, əsasən də uzun illər azadlıq arzusuyla yaşayan bir xalqa xəyal kimi görünən müstəqilliyə nail oldu o dahi rəhbər. Heydər Əliyev bu dünyaya qalib gəldi, qalib də getdi. Sanki Heydər Əliyev Müstəqil odlar yurdu adlı vətənpərvərlik, ölkəmiz dastanına qəhrəmanına çevrilmişdir. Bu qəhrəman hər çətinlyə rəğmən Vətənin, xalqının xoşbəxtliyi, gələcəyi naminə hər aşılmaz səddi aşmış, hər keçilməz yolu keçmişdir. Heydər Əliyev təhsilə də diqqətlə yanaşırdı. O, uşaqları vətənini sevməyi və onun çiçəklənməsi üçün tərbiyə edirdi. O, müəllimin, həkimin, sənətkarın dostu idi. Hətta o, qocanın uşağın, böyüyün, kiçiyin dostu idi. Çünki, o hər bir azərbaycanlının rəhbəri idi.

Qocayla qocaydı, uşaqla uşaq.
Hər kəsə diqqətlə asırdı qulaq,
Hamının qəlbində daim qalacaq
Deyərdi millətin başı sağ olsun,
Qoy Heydər babanın ruhu şad olsun.

Heydər Əliyev siyasi fəlsəfəsinin əsas qayəsi oaln müstəqil Azərbaycan quruculuğu onu bütün ömrü boyu düşündürən əsas amal olub.

“Mən azərbaycanlı olmağımla fəxr edirəm” deyən bu böyük azərbaycanlının parlaq ideyaları Azərbaycan dövlətçiliyi üçün daim məşəl kimi yanacaq, hər bir azərbaycanlının qürur yeri, iftixar mənbəyi olacaqdır. Bu gün Azərbaycan xalqı Heydər Əliyev yolu ilə öz uğurlu gələcəyinə doğru inamla irəliləyir. Ümumilli lider Heydər Əliyev Azərbaycanın xalqının tarixinə və taleyinə parlaq və silinməz iz qoymuş, böyük şəxsiyyət, qeyri – adi zəka, fitri istedad sahibi, müdrik dövlət xadimi düşmüşdür. O, bu gün bütün dünyada XX əsrin yetişdirdiyi ən böyük siyasi xadim, bir sözlə Azərbaycanın simvoludur. Çünki o, özünün müstəqil Azərbaycan düşüncəsini əfsanədən reallığa çevirməyi bacardı. Müdrik bir dahi rəhbər olan Heydər Əliyev Müstəqil Azərbaycan əsərini yaratdı. Vaxtilə memar olmaq istəyən bir insan ən böyük memorial bir əsər yaratdı. Müstəqil Azərbaycan əsəri. O, bu əsərlə xalqın

tənəzzülə doğru gedən mədəniyyət xəzinəsinə can verdi. O, belə bir əsər yaratmaqla ölümü öldürdü: Heydər Əliyev. İlham Əliyevin dediyi kimi: "Müstəqil Azərbaycan Respublikası" Heydər Əliyevin şah əsəridir.

Heydər Əliyev şəxsiyyəti hələ axıradək öyrənilməmişdir. Hamımızın sevimlisi, Azərbaycan dahi oğlu Heydər Əliyev zirvələrdə duran bir şəxsiyyətdir. O, Azərbaycanın dahisi olaraq da qalacaqdır. Çünki, dahilər ölmürlər. Nə qədər bəşəriyyət var, Heydər Əliyev var. Heydər Əliyev böyük dağdır. Haradan baxsaq onu görürük.

Tarixi yaşadanlar unudulmaz, ölməzdi,
Heydər neçə samitdə mən – mən deyəni əzdi.
İlham Heydər yolunda əbədidi, dönməzdi.
Qırx milyonluq azərinin şanlı yoludur bu yol,
Əməlləri yaşadan canlı yoldur bu yol.

Böyük lider Heydər Əliyevin o, böyük ömrünün anları nəinki mənim kimi şagirdin bir neçə səhifəlik inşasına, heç kitablara sığan deyil. Gecə - gündüz səndən yazam, bəs deyildir, bəs demərəm, ay baba. Sən hələ də bizimlə yaşayır, ölkəmizi idarə edirsən, rəhbərim. Bu gün mən sevinirəm, səndən yazıram, ay baba. Sənə olan sevgilərimi kağıza köçürürəm.

Əziz babam, əmin ol ki, yerinə layiqli bir insan qoyub getdin. Əziz babam, əmin ol ki, bu gün Müstəqil Azərbaycan İlhamla sabaha doğru inamla addımlayır. Yaşasın Azərbaycan dövlətçiliyinin qoşa qanadı – Heydər Əliyev və İlham Əliyev.

Heydər baba Azərbaycan Respublikasının sönməyən parlaq Günəşidir.

Leyla Qasımova

ƏLAVƏLƏR

Riyaziyyatın dili ilə

Riyaziyyatçı olduğumdan şəxsiyyətinə hörmət etdiyim, dahı İnsan kimi tanıdığım görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev haqqında riyaziyyatın dili ilə danışmaq istəyirəm.

Məsələ: Heydər Əlirza oğlu Əliyev İyirminci əsrin birinci yarısının üçüncü onilliyinin birinci yarısında həyat yoldaşı Zərifə xanım Əliyeva ilə eyni ildə mayın 10-da Naxçıvan Muxtar Respublikasında anadan olmuşdur. 2013-ci il 28 apreldə Zərifə xanım Əliyevanın 90 illik yubileyi keçirilmişdir. Görkəmli şəxsiyyətlər neçənci il təvəllüdüdürlər? Tarixı rum rəqəmləri ilə yazın.

Həlli: 1923 = MCMXXIII

Məsələ: 1995-2003-cü illər ərzində ümumi daxili məhsul 90,1% olmuşdursa, özəlləşdirməyə başlayan zaman özəl sektorun ÜDM-də payı təxminən neçə faiz olmuşdur?

Həlli: 100% - 90,1% = 9% ≈ 10%

Cavab: ≈ 10%

Məsələ: Azər 1994-cü il sentyabrın 20-də Bakıda Gülüstan sarayında Xəzərin Azərbaycan sektorundakı "Azəri", "Çıraq", "Günəşli" yataqlarının dərin su qatlarındakı neftin birgə işlənməsi haqqında imzalanmış “Əsrin müqaviləsi”ni iki gün oxuduqdan sonra müqavilənin 200 səhifəsini oxuduğunu gördü (müqavilə 4 dildə idi). O, ikinci gün birinci gündən 50 səhifə çox oxumuşdursa hər gün neçə səhifə oxumuşdu? 200 səhifə müqavilənin təxminən yarısıdırsa müqavilə neçə səhifədən ibarətdir?

Həlli: I gün — II gün

x — x + 50

x + x + 50 = 200

2x = 200 – 50

2x = 150

x = 150 : 2

x = 75 I gün

II gün x + 50 = 75 + 50 = 125

Cavab: 200 səhifə müqavilənin təxminən yarısıdırsa müqavilə təxminən 400 səhifədən ibarətdir.

Məsələ: Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xətti, Azərbaycan neftinin Xəzər dənizindən Türkiyənin Ceyhan limanına, oradan Aralıq dənizi vasitəsilə Avropa bazarlarına nəqli kəmərdir. Azərbaycandan (443 km), Gürcüstandan (248 km) və Türkiyədən (1076 km) keçir. Boru xəttinin uzunluğu neçə kilometrdir?

Həlli: 443 km + 248 km + 1076 km = 1767 km

Cavab: Boru xəttinin uzunluğu 1767 kilometrdir.

Məsələ: Hazırda Azərbaycanda dəmir yolu üzrə yükdaşımaların həcmi 20 milyon ton təşkil edir. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsi istifadəyə verildikdən

sonra Azərbaycanda dəmir yolu üzrə yükdaşımaların həcmi 50 milyon tona çatarsa (Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu 2014-cü ilin birinci rübündə istismara veriləcəkdir), yükdaşımaların həcmi neçə faiz artar?

Həlli: 50000000 – 20000000 = 30000000

30000000/20000000 = 1,5

(1,5 · 100)% = 150%

Cavab: 2014 –cü ildən yükdaşımaların həcminin 150% artması planlaşdırılır.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı 1918-ci il noyabrın 9-da Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökumətinin iclasında qəbul edilib və 1920-ci ilin aprel ayınadək dövlət statusuna malik olub. Həmin bayraq 1990-cı il noyabrın 17-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə keçirilən sessiyada Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət bayrağı olaraq təsdiq edilib. 1991-ci il fevralın 5-də Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti “Azərbaycan

Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında" Qanun qəbul edərək onu Dövlət bayrağı elan edib.

Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzlərinə hörmət və ehtiramı təmin etmək məqsədilə Prezident İlham Əliyev 2009-cu il noyabrın 17-də "Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı gününün təsis edilməsi haqqında" sərəncam imzalamışdır. Bu sərəncamla hər il noyabr ayının 9-u Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı Günü kimi qeyd edilir. 2009-cu ilin dekabrın 4-də isə Milli Məclis noyabrın 9-unu Dövlət Bayrağı Günü kimi rəsmiləşdirib. Həmin gün Əmək Məcəlləsinin 105-ci maddəsinə edilən əlavəyə əsasən, bu bayram qeyri-iş günü olan bayramların siyahısına daxil edilib.

Sual: Hal-hazırda müstəqilliyimizin neçə yaşı var? Müstəqilliyin neçənci ilindən bayraq günü bayram kimi qeyd edilir?

Məsələ: Dövlət Bayrağı Meydanında ucaldılmış bayrağın ümumi sahəsi 2450 kvadratmetrdir. Bayrağın eninin uzununa nisbəti 1:2 kimidirsə Dövlət Bayrağı

Meydanında ucaldılmış bayrağın eni və uzunu neçə metrdir?

Həlli: En Uzunluq

x 2x

$x \cdot 2x = 2450m^2$

$2x^2 = 2450\ m^2$

$x^2 = 2450\ m^2 : 2$

$x = \sqrt{1225\ m^2}$

$x = 35m$ en

uzunluq: $2x = 2 \cdot 35m = 70m$

Cavab: en 35m, uzunluq 70m – dir.

Nurlan Quliyeva

Göygöl rayon Ə. Məmmədov adına
Üçtəpə kənd tam orta məktəbin
riyaziyyat və informatika müəllimi,
YYSİN üzvü

Müasir gənclər siyasətinin banisi -

Heydər Əliyev

"Bizim bu günkü gəncliyimiz sağlam düşüncəli gənclikdir, vətənpərvər gənclikdir, xalqını, millətini sevən gənclikdir... Gənclərimiz mükəmməl təhsil almalı, həyatı dərindən öyrənməli, dünyada gedən prosesləri bilməlidir. Lazımi fəaliyyət göstərib öz xalqına, dövlətinə xidmət etməlidir."

HEYDƏR ƏLİYEV

Gəncliyin sağlam ruhlu, savadlı, yüksək mənəvi tərbiyəyə malik olması dövlət üçün önəmlidir. Cəmiyyətin aparıcı təbəqəsi gənclərdirsə, deməli, inkişaf və inteqrasiya məhz onlarla bir addımlayır. Cəmiyyətin gələcəyi gənclərdir və öz gələcəyini düşünən hər bir cəmiyyət gənclərə qayğı göstərir. Bununla da əslində özünün xoşbəxt və firavan gələcəyinin təmin olunması istiqamətində mühüm addımlar atmış olur. Bu məlum həqiqəti Azərbaycanda hamıdan yaxşı anlayan və bunun həyata keçirilməsi

üçün lazımı tədbirləri görən yeganə bir insan var idisə o da Heydər Əliyev idi.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev ölkədə gedən demokratik islahatlara və insan hüquqlarının qorunmasına həmişə diqqət yetirirdi. İctimai-siyasi, mədəni həyatımızın müxtəlif sahələrində sistemli islahatlar aparan böyük öndərimiz bütün bu proseslərdə gənclərin roluna həmişə xüsusi fikir verirdi. Müxtəlif qurumlarda, dölət idarələrində, siyasi və iqtisadi arenalarda gənclərin fəal iştirakını təmin edirdi.

Azərbaycanın tərəqqisində, onun iqtisadi, siyasi və mədəni həyatında, demokratik dövlət və cəmiyyətin qurulmasında gənclərin rolu danılmazdır. Azərbaycanın tarixinə nəzər salsaq, onun hər mərhələsində gənclərimizin özünəməxsus rol oynadığının şahidi olarıq.

Ümummilli lider Heydər Əliyev gənclərlə bağlı məsələləri həmişə öz siyasətinin əsas tərkib hissələrindən biri hesab edib. Heydər Əliyevin 1969-1982-ci illərdə respublikaya rəhbərlik etdiyi dövürlərdə yüzlərlə yeni tədris ocaqları, gənclik mərkəzləri, hərbi məktəblər açılmış, minlərlə azərbaycanlı gənc keçmiş SSRİ-nin nüfuzlu ali

məktəblərində təhsil almış, müasir ixtisaslara yiyələnmişdir. Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü və qayğısı sayəsində o zamanlar Sovetlər İttifaqının 50-dən artıq iri şəhərinin 170 nüfuzlu ali məktəbində bütövlükdə 80-dək sahəni əhatə edən 150 ixtisas üzrə 15 mindən çox azərbaycanlı gəncin ali təhsil almasına, yüksək ixtisaslı mütəxəssis kimi hazırlanmasına imkan və şərait yaradılmışdır. Azərbaycan gənclərinin 1 forumunda bu barədə danışan ölkə rəhbəri demişdir: “Bütün bunların hamısı o vaxtlar Azərbaycanın gələcəyi üçün yeni-yeni mütəxəssislər hazırlamaq məqsədi daşımışdır. Bu işə biz hələ 70-ci ildən başlamışdıq. Mən bu gün çox məmnuniyyət hissi ilə qeyd edirəm ki, bu, şəxsən mənim təşəbbüsümlə olmuşdur. Mən hələ o vaxtdan ölkəmizin gələcəyini düşünürdüm”. Bu həmin illərin ən böyük nailiyyətlərindən idi. Dövlət gənclər siyasəti Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi ilk illərdən başlayaraq həmişə aparıcı istiqamətlərdən biri olmuşdur. Qeyd etdiyimiz kimi, hələ sovet hakimiyyəti illərində Ümummilli Liderimiz yüzlərlə Azərbaycan gəncinin ittifaqın bir çox böyük və mərkəzi şəhərlərində təhsil almalarına şərait yaratmışdır. Bu gənclər keçmiş SSRİ-nin aparıcı ali məktəblərinə müxtəlif ixtisaslar üzrə ali təhsil almağa göndərilir və

savadlı kadr kimi vətənə qayıdaraq fəaliyyət göstərməyə başlayırdılar. Həmin gənclərin böyük bir qismi bu gün müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğunda yaxından iştirak edir, hüquq-mühafizə orqanlarında rəhbər vəzifələrdə çalışır, elmimizin, səhiyyəmizin, mədəniyyətimizin inkişafında əvəzsiz xidmət göstərirlər. Ulu öndərimiz savadı, qabiliyyəti, istedadı ilə seçilən gənclərə qayğı və diqqət göstərməyi bacarırdı. Şübhəsiz ki, bu gənclərin bir çoxunu özü seçir, onların qabiliyyətini və biliyini sınaqdan çıxarandan sonra Moskvaya, Leninqrada oxumağa göndərirdi. Bu gənclər maddi cəhətdən təmin edilir, yüksək, mükəmml təhsil almalarına hər cür şərait yaradılırdı. Buna görə də Heydər Əliyevin 2-ci dəfə hakimiyyətə qaydışını ən çox alqışlayanlar elə gənclərin özü idi. Heydər Əliyev gənclərə arxalandığı kimi, gənclərdə onu böyük bir lider, əvəzolunmaz tarixi şəxsiyyət, milli dövlət quruculuğumuzun banisi kimi qəbul edirdilər.

Düzdür, 1988-ci ildən 1993-cü ilə qədər ölkə gəncliyi ictimai-siyasi proseslərdən kənarda qalmışdı, onun potensialı lazımınca qiymətləndirilmirdi. Ölkədə gənclər siyasəti demək olar ki, unudulmuşdu. Həmin dövürdə qeyri-sağlam ictimai-siyasi vəziyyət təhsil

sisteminin iflic hala düşməsinə gətirib çıxarmış gəncliyin başlı-başına buraxılması onlarda sabaha inam hissinin itirilməsinə səbəb olmuşdu. Müxtəlif qrupların hakimiyyət uğrunda çəkişmələrində yeniyetmələrin potensialından sui-istifadə halları gəncliyin mənəvi-psixoloji böhran vəziyyətinə düşməsi ilə nəticələnmişdi. Lakin, Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə gəlməsindən sonra bu vəziyyət kökündən dəyişdi. Belə bir məqamda hakimiyyətə qayıdan ümummilli liderimiz Heydər Əliyev ilk görüşünün məhz gənclərlə keçirdi. 22 sentyabr 1993-cü ildə Respublika Ali Sovetində gənclərin nümayəndələri ilə görüşündəki çıxışında onlara dərin inam bəslədiyini ifadə etdi. Onun “Azərbaycanın bugünkü gələcəyi bütövlükdə sağlam düşüncəli gənclərdir” -sözləri hər kəsin həyat devizinə çevrildi.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin bu sahədə həyata keçirdiyi siyasət gənc nəslin mənəvi-əxlaqi tərbiyyəsinin gücləndirilməsinə, sosial rifahının yaxşılaşdırılmasına və zəngin elmi potensialın yaradılmasına xidmət edirdi. Heç də təsadüfü deyildir ki, Heydər Əliyev hər zaman gənclərə qayğı ilə yanaşır, onların problemlərini həll etməyə çalışırdı.

Gənclərin ictimai-siyasi həyatda fəallığını artırmaq üçün həyata keçirilən Dövlət Proqramının tətbiqi, idarəetmə orqanlarında gənc mütəxəssislərə üstünlük verilməsi ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən müəyyənləşdirilmiş gənclər siyasətinin uğurlu nəticəsidir.

Ölkəmizdə gənclərlə iş sahəsində mühüm tədbirlərin gerçəkləşdirilməsi ulu öndərin adı ilə bağlıdır. 1993-cü ildə xalqın istəyi ilə hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyevin diqqət yetirdiyi mühüm istiqamətlərdən biri də gənclərlə iş olmuşdur. Həyata keçirilən gənclər siyasətinin başlıca məqsədi milli dəyərlərə söykənən, vətəninə, xalqına bağlı olan müasir düşüncəli gənc nəslin formalaşdırılması, bu gəncliyin potensialından dövlətin inkişafı naminə istifadə edilməsidir. Ölkədə demokratik prosesin sürətlənməsi ərəfəsində gənclərin təşkilatlanması məqsədi ilə dövlət başçısı tərəfindən 1994-cü il 26 iyul tarixində Gənclər və İdman Nazirliyinin yaradılması barədə fərman imzalandı. Bununla da dövlətin gənclərlə bağlı siyasəti vahid mərkəzdən idarə olunmağa başladı. Ulu öndərimizin gənclərlə çox saylı görüşü, onlara etdiyi dəyərli tövsiyələr gənclərin ümummilli maraqlar və dövlət mənafeyi ətrafında birləşmələrinə xidmət edirdi.

Bunun məntiqi nəticəsidir ki, 1996-cı ilin 2 fevralında Azərbaycan Gənclərinin Birinci Formu keçirildi. Formda gənclər və idman siyasəti sahəsində görülən işlərdən, gəncliyin qarşısında böyük məsuliyyətin dayandığından danışan ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan gəncliyinin daha uğurlu sabahına inandığının vurğuladı. Həmin dövürdə gənclərin problemlərinin həllini təmin edən fərmanların imzalanması, qanunların qəbul edilməsi, gənclərin dövlət quruculuğuna fəal cəlb olunması dövlətin gənclər siyasətinə mühüm töhfə verdi. Bununla da Azərbaycan gəncinin tam hüquqlu vətəndaş kimi öz gələcəyinə sahib çıxması və ona göstərilən ehtimadı doğrultmağa çalışması üçün bütün şərait yaradıldı.

Ümummilli liderimizin 1997-ci il 2 fevral tarixində imzaladığı fərmana əsasən həmin tarix "Azərbaycan gəncləri günü" elan edilmişdir. 1996-2002-ci illərdə qəbul olunmuş "Bədən tərbiyəsi və idman haqqında", "Azərbaycanın gənc istedadlarına dövlət qayğısı haqqında", "Gənc istedadlar üçün xüsusi təqaüdlərin təsis edilməsi haqqında", "Dövlət gənclər siyasəti haqqında" qərarların, habelə "Gənc ailə" proqramı, "gənclərdə vətənpərvərlik və vətəndaşlıq hislərinin

yüksəldilməsi haqqında", "Ordudan tərxis olunmuş gənclərin məşğulluğu" dövlət sənədləri bu baxımdan təqdirə layiqdir.

Əlbəttə, gəncliyə göstərilən dövlət qayğısı, onlarla bağlı qəbul edilən qərarlar gənc nəslin xoşbəxt gələcəyinə hesablanan addımlar idi. Heydər Əliyevin qaçqın və məcburi köçkün tələbə gənclərə göstərdiyi qayğı onun bütün ölkə vətəndaşları qarşısında göstərdiyi əvəzolunmaz xidmətlərinin tərkib hissəsidir. Fərəh hissi ilə deyə bilərik ki, bu gün də dövlətimiz gənclərə xüsusi diqqət və qayğı göstərir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin gənclər siyasəti onun layiqli davamçısı, dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirilir. Bu siyasət idmana göstərilən dövlət qayğısı ilə də öz əksini tapır. Təbii ki, bu yönümlü siyasət Azərbaycanın milli genefondunun qorunması, habelə gəncləri vətənpərvər ruhda tərbiyə etmək zərurətindən meydana gəlmişdir.

Gənclər siyasətində idmanın inkişaf etdirilməsi və onun kütləviliyinin artırılması mühüm yer tutur. Dövlət başçısının ardıcıl səyləri nəticəsində Azərbaycan dünyanın qabaqcıl idman ölkələrindən birinə çevrilib. Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində olimpiya komplekslərinin açılması, ölkəmizin nüfuzlu

beynəlxalq idman yarışlarına ev sahibliyi etməsi buna əyani sübutdur.

Hələ 1997-ci ildə MOK-nin prezidenti seçilən cənab İlham Əliyev Azərbaycanı dünya idman arenasında tanıtmaq məqsədilə ölkədə olimpiya hərəkatının genişlənməsinə xidmət edən siyasətin əsasını qoydu. Qısa müddət ərzində regionlarda 13 olimpiya idman kompleksinin tikilərək istifadəyə verilməsi bu siyasətin uğrundan xəbər verir. Dövlət başçısı İlham Əliyev ölkənin mənafeyi, xalqımızın rifahı naminə gənclərin potensialından tam və düzgün istifadə edilməsi, onların faydalı məşğulluğunun təmin edilməsi, dövlət idarəçilik sistemində iştirakının gerçəkləşdirilməsi məqsədi ilə 30 avqust 2005-ci il tarixdə "Azərbaycan Gəncliyi Dövlət Proqramının təsdiq edilməsi haqqında" sərəncam imzalamışdır. Sərəncamda Azərbaycanda gənclərlə bağlı dölət siyasətinin başlıca istiqamətləri açıqlanmış, habelə bu təbəqəyə diqqətin artırılması üçün konkrekt tədbirlər hazırlanması və maliyyələşdirilməsi Nazirlər Kobnetinə həvalə olunmuşdur. Ölkədə gənclərin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, dövlət orqanlarında gənclərin üstünlük təşkil etməsi göstərir ki, Prezident İlham

Əliyev gənclərlə bağlı siyasətə xüsusi həssalıqla yanaşır.

Azərbaycan Respublikasının "Gənclər siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa dəyişikliklər və əlavələr edilməsi barədə" 5 may 2007-ci il tarixli Qanununa əsasən Azərbaycanda gənclər 14–29 yaşlarında hesab edilir. Gənclər bu gün ölkə əhalisinin 28,1 %-ə qədərini təşkil edir. Bu təbəqənin sosial-iqtisadi inkişafı güclü ölkə, parlaq gələcək deməkdir. Ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında gənclərin potensialından istifadə etməklə həm gəncləri inkişaf etdirmiş olarıq, həm də ümumi problemlərimiz öz həllini tapar. Bu gün gənclərin peşə hazırlığı, məşğulluğunun təmin olunması, sosial təminatı sahibkarlıq fəaliyyəti, bazar iqtisadiyytının əsaslarına dair biliklərə yiyələnməsi sahəsində tədbirlər həyata keçirilməsi durmadan genişləndirilməlidir. Məlumdur ki, ölkədə fəaliyyət göstərən bazar sturukturları iş təcübəsi olan və bazar iqtisadiyyatı prinsiplərini bilən mütəxəssislər axtarışındadır. İlk növbədə, gənclərin təhsilinə, peşə hazırlığı məsələlərinə böyük diqqət yetirilməlidir. Xüsusilə texniki-peşə təhsili müəssisələrinin kadr hazırlığında mövcud əmək bazarını və ya sahibkarların tələbatları nəzərə

alınmalıdır. Son illər ölkəmizdə aparılan sosial-iqtisadi islahatlar öz müsbət nəticəsini versə də, işsizlik problemi aktual olaraq qalır. Çünki, keçid dövrü ilə əlaqədar olaraq əmək bazarının tələbləri də dəyişir. Artıq dünyada belə bir fikir formalaşıb ki, hər il bilik və bacarıqların 20-30 %-i, hər 5-8 ildə isə peşələr tamamilə köhnəlir. Artıq gənclərimiz işsizlik problemlərini mükəmməl təhsilə yiyələnmədən həll edə bilməyəcəklərini daha yaxşı başa düşürlər. Digər tərəfdən neft sektorunun inkişafı nəticəsində ölkəmizdə fəaliyyət göstərən xarici şirkətlər müasir texnologiyalarla işləməyi bilən gənclərə daha çox üstünlük verirlər. Nəticədə gənclərimizin təhsil səviyyəsi ilbəil artır.

Hələ 2003-cü ildə cənab Prezident İlham Əliyevin seçkiqabağı platformasında prezident seçiləcəyi təqdirdə ölkədə 600 min yeni iş yerlərinin açılacağı bildirilirdi. Seçkilərdə xalqın etimadını qazandıqdan sonra möhtərəm prezident öz vədinə sadiq qalaraq ölkənin, xüsusən də regionların inkişafına diqqət yetirməyə başladı. Bununla bağlı xüsusi dövlət proqramı təsdiq edildi. Qəbul olunmuş proqram nəticəsində regionlarda yeni istehsal və xidmət müəssisələri istifadəyə verildi. Dövlətin maliyyə

dəstəyi ilə iri infrastruktur layihələrin həyata keçirilməsinə başlandı. Əlbəttə, görülən işlər ixtisaslı mütəxəsislər olmasaydı mümkün olmazdı.

Savadlı gənc mütəxəsislərin hazırlanması orta məktəbdən başlayır. Dövlətimiz bu məsələyə də xüsusi diqqət yetirir. Azərbaycanda büdcənin ən böyük hissəsi təhsil xərclərinə yönəldilibdir. Son illər həm dövlət vəsaiti hesabına, həm də Heydər Əliyev fondunun hesabına yüzlərlə məktəb tikilib. Məktəb tikintisi bu gün də sürətlə davam etdirilir. Azərbaycanda bütövlükdə təhsil infrasturukturu yeniləşir. Böyük əhəmiyyət kəsb edən kompüterləşmə proqramı həyata keçirilir. Hər bir məktəbdə kompüter sinifi yaradılır və intrnetə çıxış təmin olunur. Nəticədə gənclərimiz, şagirdlərimiz, tələbələrimiz dünyada baş verən bütün hadisələri yaxından izləyir, yeni müasir informasiya texnologiyalarına yiyələnirlər. Onlar dünyada gedən prosesləri təhlil etmək üçün imkanlar əldə edirlər. Bu gün Azərbaycan gəncləri xarici ölkələrə təhsil almağa, biznes qurmağa, təcrübə qazanmağa, işləməyə və s. faydalı işlər görməyə gedir. Xaricdə çalışan gənclərimizin böyük hissəsi bir neçə ildən sonra vətənə dönərək əldə etdikləri təcrübəni, işgüzarlığı və

iqtisadi sistemin xüsusiyyətlərini ölkəmizdə tətbiq edirlər.

Azərbaycan hökuməti müsir gənclərimizlə bərabər gələcəkdə yetişəcək gəncləri də düşünüb. Belə ki, Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra öz təbii sərvətlərindən istifadə edilməsi məsələsi ön plana çəkildi. Çünki, respublikamıza neft sərvətlərinin sahibi kimi tarixi şans verilmişdi və bundan da dövlət başçısı Heydər Əliyev böyük uzaqgörənliklə istifadə etdi. İri həcmli neft müqavilələri bağlandı, Azərbaycan neftini dünya bazarına daşıyacaq neft kəmərləri tikildi. Ən əsası neftin satışından gəlirlər əldə etməyə başladıqdan dərhal sonra Neft Fondu təsis edilmişdir. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Dövlət Neft Fondu iqtisadi inkişaf üçün artıq çox güclü bir amildir. Bildiyimiz kimi, Neft Fondunun əsas gəlirləri və vəsaiti gələcək nəsillər üçün əmanət kimi saxlanılacaqdır. Gələcək nəsillər, gənclər Neft Fondunun imkanlarından səmərəli istifadə edəcəklər.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu inkişaf və tərəqqi siyasəti nəticəsində bu gün ölkəmiz yeni bir inkişaf dövrünə qədəm qoyub. Artıq prezident İlham Əliyevin uğurlu siyasətinin nəticələri özünü əhalinin rifah halının

yüksəlməsində və iqtisadi inkişaf sahəsində göstərməkdədir.

Dövlət başçısının 2007-ci ili gənclər ili kimi qeyd etməsi çox mühüm tarixi hadisə idi. Bu sərəncam Azərbaycan dövlətinin gənclərə göstərdiyi qayğını əyani şəkildə sübut edir. İndi iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində aparıcı qüvvə kimi gənc nəsil iştirak edir. Cəmiyyətin hər bir sahəsində gənclərin rolu böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu hər şeydən əvvəl dövlətimizin gənc nəslə göstərdiyi qayğının bariz nümunəsidir. Azərbaycan gəncliyinin beynəlxalq gənclər hərəkatına inteqrasiyası sahəsində böyük uğurlar qaznılmışdır. Respublikanın gənclər təşkilatları BMT-nin, YUNESKO-nun, Avropa Şurasının, Avropa Birliyinin və s. beynəlxalq qurumların gənclər proqramlarına qoşulur, birgə layihələrdə iştirak edir, MDB və digər ölkələrin gəncləri ilə müntəzəm tədbirlər keçirirlər.

2001-ci il fevralın 2-də ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycan gəncləri ilə görüşü olmuşdur. Ulu öndər görüşdə geniş nitq söyləmiş və gənclərin qarşısında duran vacib məsələlərdən danışmışdır. O, dövlət idarəetmə orqanlarında gənclərin məsul işlərə cəlb olunmasını təmin etməklə bağlı verdiyi tapşırığı yerinə yetirmək məqsədilə bacarıqlı, intelektli və fəal

gənclər seçilib icra hakimiyyəti sistemində, müəssisə, komitə və təşkilatlarda məsul vəzifələrə irəli çəkirlər.

Bu gün milli vətənpərvərlik Azərbaycanın hər bir vətəndaşının, hər bir gəncinin həyatının əsas prinsipidir. Baxmayaraq ki, 1994-cü ilin mayından Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində atəşkəs əldə olunmuşdur, amma bununla yanaşı ordumuz gücləndirilir və xalqımız torpaqlarımızın azad edilməsi üçün daim döyüşə hazırdır. O cümlədən, bu gün hər bir gənc Azərbaycanın Milli Ordusunda xidmət etməyi özü üçün ən şərəfli vəzifə hesab edir.

İstedadlı gənclərə diqqət və qayğını artırmaq üçün H. Əiyevin " Azərbaycan Respublikasının istedadlı gənc yazıçılarına dövlət qayğısının artırılması haqqında" 6 dekabr 1999-cu il tarixli və "Azərbaycanın gənc istedadlarına dövlət qayğısı haqqında" 22 iyun 1996-cı il tarixli fərmanları bu qayğının təcəssümüdür.

Beləliklə, bu gün hər bir Azərbaycan gənci ümummilli lider Heydər Əliyevin ideyalarını öz fəaliyyətində daim rəhbər tutmalı, Azərbaycan gəncliyinin lideri olan möhtərəm prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycanın müstəqilliyinin əbədi yaşaması üçün yumruğunu bir

hədəfə vurmalıdır. Əlbəttə ki, bu günün gəncliyi vətənpərvər, sağlam ruhlu, özünə inamlı, mübariz gənclikdir. Əminliklə deyə bilərik ki, Azərbaycan gəncliyi dövlət başçısının iqtisadi-siyasi, mədəni arenadakı siyasi fəaliyyətini birmənalı dəstəkləyir.

Ulu Öndər Heydər Əliyev və çağdaş Azərbaycan gəncliyi

Müstəqilliyin, dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsi, gələcəyin etibarlı təminatı intellektual səviyyəli potensial kadrların yetişdirilməsindən, onların aparıcı qüvvəyə çevrilməsindən asılıdır. Ölkəmizdə gənclərlə bağlı görülən işlər Azərbaycan gəncliyinin inkişafına təkan verir, onların cəmiyyətdə özlərini təsdiq etməsində böyük rol oynayır. Gənclərimizin bir fərd, əsl Azərbaycan vətəndaşı kimi formalaşmasında müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin danılmaz əməyi, misilsiz xidmətləri var.

Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə aparılan məqsədyönlü siyasətin nəticəsində respublikamızda yüksək intellektual səviyyəyə, vətənpərvərlik hissinə və milli düşüncəyə malik gənclər formalaşdı.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdışı ilə gənc nəslə diqqətin göstərilməsi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi. Heydər Əliyev hələ

Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri olarkən 1993-cü ilin 22 sentyabrında ilk olaraq gənclərin nümayəndələri ilə görüşərək onlara müraciətində bildirmişdi:

"Hər bir xalqın, hər bir millətin, hər bir ölkənin gəncləri onun həm bu günüdür, həm də sabahıdır, ümididir. Siz, Azərbaycan xalqının gənc nəsli, bu gün də müstəqil Azərbaycan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında böyük rol oynayırsınız. Eyni zamanda, müstəqillik yoluna düşmüş Azərbaycan dövlətinin gələcəyinin, xalqımızın daha firavan yaşamasının təməlini qoymaqda iştirak edirsiniz. Buna görə də sizə ümid bəsləyirik."

Ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində dünyada, o cümlədən Azərbaycanda baş verən ictimai-siyasi hadisələrin fonunda gənclərin qarşısında duran problemlər və onların həlli yolları da dəyişməyə başladı. Bütün bunları bilən Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev gənc nəslin mütəşəkkil formada yetişdirilməsi üçün 1994-cü il iyulun 26-da Gənclər və İdman Nazirliyini yaratdı.

Nazirlik yaradıldıqdan sonra dövlət gənclər siyasəti sahəsində mühüm işlər həyata keçirməyə

başladı. 1995-ci ildə Azərbaycan Respublikası Gənclər Təşkilatlarının Milli Şurası yaradıldı. Azərbaycan gənclərinin cəmiyyətin inkişafında və bir çox vacib problemlərin həllində rolunu artırmaq, ölkənin gələcək inkişafında iştirakını və məsuliyyətini yüksəltmək məqsədilə Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən hələ 1995-ci ildə Azərbaycan Gənclərinin Forumunun keçirilməsi təşəbbüsü irəli sürüldü. Beləliklə də 2 fevral 1996-ci ildə gənclərin I Forumu keçirildi. İlk Forum Azərbaycanda gənclər siyasətinin müəyyən olunmasında mühüm rol oynadı.

1997-ci il fevralın 1-də Forumun ildönümü münasibətilə gənclərin bir qrupunu qəbul edən Ulu Öndər Heydər Əliyev 2 fevral - Azərbaycan Gəncləri Gününün elan edilməsi haqqında Fərman imzaladı. Onu da qeyd edək ki, Azərbaycanda Gənclər Günü təsis edildikdən xeyli sonra gənclərin işləri üzrə nazirlərin ümumdünya konfransının (1998-ci il avqustun 8-12-də) tövsiyəsi əsasında BMT Baş Məclisinin 1999-cu il 17 dekabr tarixli qətnaməsi ilə 12 avqust - Beynəlxalq Gənclər Günü elan edildi.

2 mart 1999-cu il tarixdə Azərbaycan Gənclərinin İkinci Forumundakı çıxışında Ulu Öndər

Heydər Əliyev respublikanın ictimai-siyasi həyatında gənclərin daha fəal iştirakı üçün şəraitin yaradılması, dövlət orqanlarının diqqətini gənclərin problemlərinin həllinə yönəltməklə bağlı tövsiyələr verdi.

Heydər Əliyev forumda “XXI əsr gənclərin əsridir” deyərək gənclərə verilən dəyəri və onların ölkənin inkişafı üçün üzərlərinə götürdüyü məsuliyyəti göstərmiş oldu. 1999-cu ildə Heydər Əliyev tərəfindən imzalanan dövlət gənclər siyasəti haqqında Fərman bu sahəyə Prezident səviyyəsində böyük önəm verilməsinin təzahürü kimi qiymətləndirilə bilər.

"Dövlət gənclər siyasəti haqqında" fərman çox geniş spektri - gənclərin təhsili, tərbiyəsi, sağlamlığı, intellektual və mənəvi inkişafı, asudə vaxtın təşkili problemlərinin həlli, hüquqların müdafiəsi, respublikanın ictimai-siyasi və mədəni həyatında iştirakı ilə bağlı məsələləri əhatə edir.

Dövlət gənclər siyasəti bu məqsəd və prinsiplərin reallaşdırılması üçün hazırlanıb, müvafiq hüquqi sənədlərdə öz əksini taparaq hökumət qurumlarının icrasına yönəldilib. Fərmana müvafiq olaraq "Gənclər siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilib və 9 aprel 2002-

ci il tarixində Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən imzalanıb. Gənclər siyasətinin həyata keçirilməsi əsas cavabdeh dövlət qurumu kimi Gənclər və İdman Nazirliyinə tapşırılıb.

Ulu Öndərin illər öncə əsasını qoyduğu gənclər siyasəti bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirilir. Məhz bunun nəticəsidir ki, gənclər siyasəti ölkədə həyata keçirilən dövlət siyasətinin mühüm tərkib hissəsidir. Prezident İlham Əliyevin gənclərin potensialının gerçəkləşməsinə, onların vətənpərvər, savadlı kadr kimi yetişməsinə, gənc ailələrin sosial təminatına yönələn tədbirləri dövlətin uzaqgörən siyasətinin göstəricisi kimi qiymətləndirilməlidir.

2005-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən "Azərbaycan gəncliyi Dövlət Proqramı" (2005-2009-cu illər) imzalanıb. Proqrama gənclər arasında hüquq pozuntularının, narkomaniyanın və digər zərərli vərdişlərin profilaktikası sahəsində tədbirlərin həyata keçirilməsi, gənclərin sağlamlığının qorunması sahəsində tədbirlərin reallaşdırılması, kütləvi bədən tərbiyəsinin və idmanın inkişaf etdirilməsi, ölkənin

ictimai-siyasi həyatında gənclərin fəal iştirakı, uşaq və gənclər üzrə təşkilatların formalaşması və inkişafı üçün şəraitin yaradılması kimi vəzifələr daxil edilib.

Dövlət başçısının Fərmanı ilə Gənclər və İdman Nazirliyi 2006-cı ildə yenidən təşkil edilib, gənclər siyasətinin əsas icra orqanı qarşısında yeni vəzifələr qoyulub. Azərbaycanda Gənclər Günü ilə bağlı hər il silsilə tədbirlərin təşkil olunması, təhsil və digər sahələrdə yüksək nailiyyət qazanmış gənclərin xüsusi mükafatlarla təltif edilməsi, gənclər tərəfindən təqdim olunmuş layihələrin maliyyələşdirilməsi, istedadlı gənclərin beynəlxalq müsabiqələrdə, konfrans-seminarlarda iştirakının təmin edilməsi, müxtəlif istiqamətlər üzrə yarışların keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən 2007-ci il "Gənclər ili" elan edilməsi dövlət başçısının Azərbaycan gəncliyinin savadına, bacarığına, gələcəyinə böyük inamla yanaşmasının əyani təzahürüdür. Bununla bağlı dövlət başçısının imzaladığı Sərəncamda deyilirdi:

"...Hər bir insanın gücü əlbəttə ki, onun biliyindən asılıdır. Ona görə mən əminəm, gənclərimiz

bunu yaxşı başa düşürlər ki, yaxşı bilik almaq, yaxşı savad almaq və istənilən sahədə peşəkar olmaq hər bir gəncin, hər bir insanın həyatda yaxşı yer tutmasına gətirib çıxaracaqdır".

Tarixi missiyanı həyata keçirən bizim qəhrəman gənclərimiz xalq və Vətən qarısında misilsiz xidmətlər göstərmişlər. Azərbaycan Ordusunun sıralarında Vətən uğrunda mətanətlə vuruşan qəhrəman gənclərimiz öz adlarını xalqımızın ən yeni tarixinə qızıl hərflərlə yazdılar. Onların rəşadəti sayəsində əldə olunan şanlı Zəfər ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etdi, xalqımız otuz illik həsrətdən sonra tarixi torpaqlarına qovuşdu. Qürur və fəxrlə deyə bilərik ki, Vətən müharibəsində gənclərin rolu həlledici olmuşdur. Bu da Ulu Öndərin gənc nəsli Azərbaycanın uğurlu sabahı naminə səfərbər edən siyasətinin nəticəsi idi. Azərbaycan xalqı Vətən müharibəsində iştirak etmiş hər bir igid gəncinə minnətdardır. Vətən uğrunda, torpaq uğrunda döyüşlərin ön sıralarında gedənlərin əksəriyyəti gənclər idi.

Bu, hər birimiz üçün qürur mənbəyidir. Bu gün gənclər fəxr edirlər ki, məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin qurduğu müstəqil Azərbaycanın

vətəndaşıdırlar və bundan sonra da Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmlənməsi, qüdrətinin artması yolunda əllərindən gələni edəcəklər.

Coşqun Hidayətov,

ictimai fəal

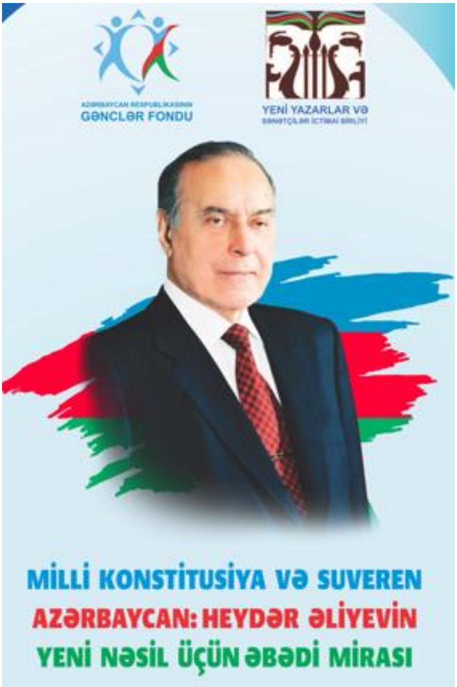
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
GƏNCLƏR FONDU
YENİ YAZARLAR VƏ
SƏNƏTÇİLƏR İCTİMAİ BİRLİYİ
MİLLİ KONSTİTUSİYA VƏ SUVEREN
AZƏRBAYCAN: HEYDƏR ƏLİYEVİN
YENİ NƏSİL ÜÇÜN ƏBƏDİ MİRASI